

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning

Samarbete mellan pedagog och vårdnadshavare

– vad ligger till grund för en god relation?

Emilia Beasley & Karolina Olsson

LAU350

Handledare: Anette Karlsson

Rapportnummer: Ht06 2480-02

Abstract

Examinationsnivå: 41-60p

Titel: Samarbete mellan pedagog och vårdnadshavare - vad ligger till grund för en god relation?

Författare: Emilia Beasley och Karolina Olsson

Termin och år: Höstterminen 2006

Institution: Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning

Handledare: Anette Karlsson

Rapportnummer: Ht06 2480-02

Nyckelord: Relation, samarbete, pedagog och vårdnadshavare

- Syfte:** Vårt syfte med arbetet är att undersöka hur ett gott samarbete mellan pedagog och vårdnadshavare kan etableras. Vi vill undersöka dels varför man som pedagog ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare och dels de faktorer som är viktiga för en pedagog att tänka på då ett samarbete ska inledas. Vi kommer i arbetet utgå från pedagogens perspektiv. Det är också relevant att titta på vad de första mötena har för konsekvenser för det fortsatta samarbetet.
- Huvudfrågor:**
- Varför ska vi som pedagoger samarbeta med elevernas vårdnadshavare?
 - Vad kännetecknar en god relation i det här sammanhanget och hur skapas den?
 - Vilken betydelse har den första kontakten för det fortsatta samarbetet?
- Metod och material:** Studien grundar sig på en kvalitativ intervjustudie som vi genomfört på skolor i två olika områden och på relevant litteratur.
- Resultat:** Vi har kommit fram till att pedagoger och vårdnadshavare bör samarbeta för att det dels ingår i pedagogens yrkesuppdrag, dels för att vinsterna av samarbetet gynnar alla parter inklusive eleverna. Den goda relationen i det här sammanhanget kännetecknas, precis som en vänskaplig relation, av respekt, tillit och ärlighet. Det är en relation som tar tid att bygga upp då den inte är helt oproblematiske. Vi har också kommit fram till att den första kontakten har stor betydelse för relationens fortsatta utveckling och de pedagoger vi har intervjuat menar därför att man ska ha en klar bild över hur man vill att det första mötet ska se ut.
- Betydelse för läraryrket:** Då vi har kommit fram till att många parter gynnas av en god relation och att den första kontakten mellan pedagog och vårdnadshavare har stor betydelse är det viktigt för pedagogen att ägna mycket tid och energi åt den första kontakten och uppbyggnaden av relationen. Detta gör pedagogens uppdrag komplext då det består av flera olika delar som tillsammans ska bilda en helhet.

Förord

Vi är medvetna om att vi i vårt framtida yrke som pedagoger kommer att samarbeta med elevernas vårdnadshavare då det ingår i vårt yrkesuppdrag. Under den verksamhetsförlagda delen av vår utbildning har vi till viss del fått ta del av hur man skapar och utvecklar en god relation med vårdnadshavarna. Trots att ett samarbete med vårdnadshavarna är en av våra arbetsuppgifter är detta en del som vi saknar i den högskoleförlagda utbildningen då vi inte har fått ta del av den kunskap som finns om hur man skapar och utvecklar goda relationer och vilken betydelse dessa har.

Under arbetets gång har vi pratat, analyserat och därmed också utvecklat de tankar vi har haft kring ämnet vi har studerat. Vi har arbetat tillsammans med uppsatsens alla delar därför att vi tror att processen är en viktig del av lärandet. Följaktligen tar vi ett gemensamt ansvar för uppsatsens innehåll och resultat.

Vi vill tacka de pedagoger som tog sig tid och ställde upp på de intervjuer som delvis ligger till grund för uppsatsen. Vi vill också tacka Anette Karlsson på Sociologiska institutionen som har givit oss handledning och stöd under arbetets gång. Även Lennart Svensson har givit oss råd under tiden vi har arbetat med uppsatsen.

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
1.1. Syfte och frågeställningar.....	3
1.2. Avgränsning.....	3
1.3. Definition av centrala begrepp.....	3
2. Litteraturgenomgång: Styrdokument och tidigare forskning	4
2.1. Varför ska pedagoger samarbeta med vårdnadshavare?.....	4
2.1.1. Yrkesuppdragets bakgrund.....	4
2.1.2. Följder som ett gott samarbete kan ge.....	5
2.2. Förutsättningarna för en god relation.....	7
2.2.1. Pedagogens förutsättningar.....	11
2.2.2. Vårdnadshavarnas förutsättningar.....	12
2.3. Sammanfattning.....	13
3. Metod och material	13
3.1. Val av metod.....	13
3.2. Urval.....	14
3.3. Genomförande.....	15
3.4. Etiska övervägningar.....	16
3.5. Bearbetning.....	16
3.6. Reliabilitet, Validitet och Generaliserbarhet.....	16
4. Resultat	17
4.1. Varför ska pedagoger samarbeta med vårdnadshavarna?.....	18
4.2. Vad kännetecknar en god relation?.....	19
4.3. Förutsättningarna för en god relation.....	19
4.3.1. Hur skapas en god relation?.....	20
4.3.2. Vilken betydelse har den första kontakten för det fortsatta samarbetet?.....	22
5. Analys	22
5.1. Varför ska pedagoger samarbeta med vårdnadshavarna?.....	22
5.2. Vad kännetecknar en god relation?.....	24
5.3. Hur skapas en god relation?.....	24
5.4. Vilken betydelse har den första kontakten för det fortsatta samarbetet?.....	28
5.5. Avslutande diskussion och slutsatser.....	28
6. Referenser	30
Bilagor	
Bilaga 1: Intervjufrågor.....	32

1. Inledning

Som människa idag har man många relationer på många olika plan. I alla relationer finns det faktorer som kan ”sätta käppar i hjulet” för samarbetet som t.ex. olika värderingar och kulturer. Vi kommer i vårt framtida yrke som pedagoger möta många vuxna och barn som vi måste samarbeta med och vi kommer då att ställas inför dessa dilemman. Ett fungerande samarbete i skolan kräver att man har en god relation. Vi anser, som Juul och Jensen (2003) att man som pedagog inte bara behöver specialkunskaper utan även kunskaper i hur man skapar och bevara goda relationer. Vi kommer redan här in på frågan vad en god relation kännetecknas av i det här sammanhanget. Det här är någonting vi kommer att återkomma till i arbetet.

I samarbete med hemmen skall skolan främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar... Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa. Skolan skall därvid vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen. (Lärarnas Riksförbund 2003:14)

Enligt Lpo 94 (se ovan) är man som pedagog skyldig att samarbeta och därmed ha en relation med sina elevers vårdnadshavare. Vi anser att det är pedagogens ansvar att se till att relationen fungerar då det ingår i dennes arbetsuppdrag. Det finns en mängd olika samarbetstillfällen under en elevs skoltid. Det kan handla om formella kontakter så som utvecklingssamtal, föräldramöten o.s.v. men också informella kontakter så som telefonsamtal, dagliga besök o.s.v.

En ide vi har kring förutsättningarna för en lyckad kontakt med föräldrarna är att man visar respekt för dem precis som vid möten med vilka andra vuxna som helst. Det är viktigt att vara tydlig för att få föräldrarna att känna förtroende för en som pedagog. Det är först när ett förtroende skapats som föräldrarna känner att de kan vända sig till en som pedagog. Då man visar varandra respekt och man har förtroende för varandra kan man ha ett givande samtal även kring känsliga ämnen som t.ex. värderingar, kulturkrockar etc.

Man bildar sig en uppfattning om en person första gången man träffar denna, oavsett om man vill eller inte. Det förekommer även då vi möter nya människor i vårt yrkesliv. Vi vill i det här arbetet fokusera på den grundläggande relationen med elevernas vårdnadshavare utifrån pedagogens perspektiv, med utgångspunkt i de första mötena. Vi tror att det är i de första mötena man lägger grunden för den relation som under kommande år kommer att utvecklas.

Förutom att det står i läroplanen att vi som pedagoger ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare finns det fler anledningar till ett sådant arbete. ”Man når mycket längre som lärare och elev när det förekommer samverkan mellan lärare, elev och föräldrar” menar Christer Ferm (1993:133). Vi delar den åsikt Ferm har men tror att en god relation kan ge fler goda förutsättningar. Precis som Kärrby och Flising (1983) kommit fram till tror vi att man som pedagog har stor glädje av att få insyn i elevens hembakgrund och intressen. Detta är någonting man kan ha nytta av vid anpassningen av undervisningen. Vi tror att en fungerande relation mellan pedagog och vårdnadshavare underlättar relationen mellan pedagog och elev och tvärtom. Utifrån det här vill vi titta närmare på hur man som pedagog skapar de bästa förutsättningarna för en god relation med elevens vårdnadshavare och vilken betydelse den

första kontakten har för det fortsatta samarbetet. Vi har valt att framförallt titta på relationerna mellan pedagog och vårdnadshavare i de tidigare åldrarna (F-6) då vi är inriktade till dem.

1.1. Syfte och frågeställningar

Vårt syfte med arbetet är att undersöka hur ett gott samarbete mellan pedagog och vårdnadshavare kan etableras. Vi vill undersöka dels varför man som pedagog ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare och dels de faktorer som är viktiga för en pedagog att tänka på då ett samarbete ska inledas. Vi kommer i arbetet utgå från pedagogens perspektiv. Det är också relevant att titta på vad de första mötena har för konsekvenser för det fortsatta samarbetet.

För att göra syftet tydligare kommer vi att utgå från följande frågeställningar:

- Varför ska vi som pedagoger samarbeta med elevernas vårdnadshavare?
- Vad kännetecknar en god relation i det här sammanhanget och hur skapas den?
- Vilken betydelse har den första kontakten för det fortsatta samarbetet?

1.2. Avgränsning

Under vår utbildning har vi studerat styrdokument där det framgår att pedagogen har ett uppdrag att samarbeta med elevernas vårdnadshavare och vi är därför intresserade av hur pedagoger arbetar och tänker kring detta. Vi har därför valt att i vårt arbete främst ta upp ämnet ur pedagogens perspektiv. Då vårt arbete utgår från detta perspektiv anser vi att den litteratur och tidigare forskning som finns att ta del av vad gäller vårdnadshavarnas perspektiv är fullt tillräcklig för oss att använda. Vi har därför valt att enbart intervjua pedagoger och istället använt litteraturen som stöd för vårdnadshavarens perspektiv.

1.3. Definition av centrala begrepp

Vi kommer under den här rubriken att definiera några av de centrala begrepp som vi använder i uppsatsen.

Relation – med relation menar vi i det här fallet en relation som inte bygger på kärlek eller vänskap. Relationen är asymmetrisk och inte frivillig från båda parter.

Vårdnadshavare – vi har valt att använda oss av begreppet vårdnadshavare i stället för föräldrar då vi är medvetna om att barnen i skolan inte alltid lever tillsammans med båda sina biologiska föräldrar. Med vårdnadshavare syftar vi på ”förälder eller av domstol särskilt förordnad person som har att utföra den rättsliga vårdnaden om ett barn” (National Encyklopedin).

Samarbete – med samarbete syftar vi på ett arbete med minst två parter inblandade som har ett gemensamt mål och syfte.

Pedagog – med pedagog menar vi all den utbildade personal som arbetar i skolan oavsett vilken pedagogisk utbildning de har.

2. Litteraturgenomgång: styrdokument och tidigare forskning

I det här avsnittet kommer vi att presentera en genomgång av tidigare forskning och annan relevant litteratur. Vi kommer först att gå igenom varför man ska samarbeta med elevens vårdnadshavare. Det kommer vi att göra utifrån två perspektiv där det ena utgår från att det ingår i pedagogens yrkesuppdrag då det står i styrdokumentet. Det andra perspektivet utgår från de konsekvenser som ett fungerande samarbete kan ge. Nästkommande del behandlar först de allmänna (positiva och negativa) förutsättningar som finns för en god relation. Vi har därefter fördjupas oss i pedagogens och vårdnadshavarens förutsättningar och försökt att beskriva dessa olika sidor.

2.1. Varför ska pedagoger samarbeta med vårdnadshavare?

2.1.1. Yrkesuppdragets bakgrund

I Lgr 62, Lgr 69, Lgr 80 och Lpo 94 står det att det är viktigt för elevernas vårdnadshavare att få inblick och känna att de har betydelse för skolverksamheten. Redan i Lgr 62 och Lgr 69 påpekas vikten av att pedagoger lär känna sina elever på ett personligt plan för att kunna undervisa på ett givande sätt. ”Ju mer läraren vet om barnens förutsättningar och individualitet, om deras uppväxt- och studiemiljö samt levnadsförhållanden, desto större möjligheter har han emellertid att lösa sin uppgift” (1962:25, 1969:20). Även i Lgr 80 står det att ”Om skolan skall kunna bidra till varje elevs positiva utveckling behöver den känna till elevens hela situation. Skolan bör därför hålla sig orienterad om elevens hemmiljö” (1980:24-25). Detta påpekas också i Lpo 94 där det står att pedagogen ska ”... hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och därvid iaktta respekt för elevens integritet” (Lärarnas Riksförbund 2003:24).

Att det är vårdnadshavarna som har det primära ansvaret för sina barns fostran går att läsa i samtliga styrdokument. Skolans ansvar är att vara ett stöd för hemmet i barnens fostran och utveckling. Skolan har, enligt samtliga styrdokument, även ansvar för att en kontakt grundas mellan skola och hem. I både Lgr 62 och Lgr 69 står det att ”Ansvaret för att den första kontakten mellan hem och skola kommer till stånd vilar på skolan” (1962:25, 1969:20). I Lgr 80 går det att läsa att ”Ansvaret för att kontakter kommer till stånd vilar på skolan... Skolan är skyldig att ta kontakt med föräldrarna till samtliga barn två gånger varje läsår” (1980:25). I Lpo 94 står det inte lika tydligt att det är skolans ansvar att ta kontakt. Däremot står det, som vi nämnt i inledningen, att ”Skolan skall därvid vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen” (Lärarnas Riksförbund 2003:14).

Lgr 62 och Lgr 69 gav pedagoger handfasta råd om vad som är viktigt vid den första kontakten med elevens vårdnadshavare. ”En grundläggande förutsättning för en god och resultatrik samverkan är, att föräldrarna vid denna kontakt upplever, att läraren har barnets

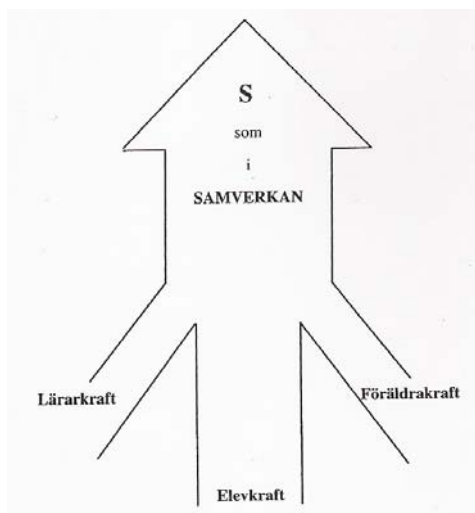
bästa för ögonen och att han ser som sin uppgift att stödja och hjälpa” (1962:25, 1969:20). Ett annat råd man får genom att läsa dessa styrdokument handlar om hur man skall uppträda då vårdnadshavarna är upprörda. Man ska då som pedagog ”behålla sitt lugn och låta den klagande tala till slut, även om det tar lång tid” (1962:26, 1969:21). Råd av det här slaget finns inte i Lgr 80 eller Lpo 94. Det finns dock gott om argument om varför en kontakt med vårdnadshavarna bör uppmuntras. I Lpo 94 står det att skolan ska samarbeta med vårdnadshavarna för att utveckla skolans innehåll och verksamhet. Det står även att samarbete mellan hem och skola ska ske för att gynna elevens utveckling (Lärarnas Riksförbund 2003:24). Argument för samarbete med elevens vårdnadshavare går även att hitta i Lgr 62 och Lgr 69. De menar där att ett samarbete mellan hem och skola främjar förutsättningarna för elevens utveckling.

Skolan har innan Lpo 94 varit centralt styrt genom flera bestämmelser. Man kan läsa i *Lokala styrelser* (Andersson, B. 1996:11-12) att de tidigare läroplanerna var mer utförliga inte bara i vad eleverna skulle lära sig utan också i hur lektionerna skulle utföras. Lpo 94 är mer övergripande och ansvaret för genomförandet ligger numera på kommunerna. ”Man brukar säga att skolan har övergått till att vara målstyrd i stället för den tidigare regelstyrd... Läroplanen ger numera stor frihet för varje skola att utforma den egna verksamheten” (s.11-12). Enligt skollagen ska varje kommun ha en skolplan som ska vara antagen av kommunfullmäktige. I skolplanen ska också syftet med elev- och föräldrainsflytande framgå. Varje skola ska ha en lokal arbetsplan där det redovisas hur verksamheten ska bedrivas och hur målen ska uppnås.

Enligt Lpo 94 (Lärarnas Riksförbund 2003:12) och skollagen (Lärarnas Riksförbund 2003:65) ska skolan vila på en demokratisk grund. Pedagogens yrkesuppdrag blir därför att undervisa genom demokratiska arbetsformer för att på det sättet förbereda eleverna för ett aktivt deltagande i dagens samhälle. Det räcker inte att förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar utan eleverna måste få uppleva dessa. I Lpo 94 står det att ”alla som arbetar i skolan skall visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt” (Lärarnas Riksförbund 2003:18).

2.1.2. Följder som ett gott samarbete kan ge

Förutom att det står i styrdokumenten att vi som pedagoger ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare finns det en mängd andra argument som talar för att ett samarbete är önskvärt.

Källa: Ferm (1993:133)

Med den här bilden vill Christer Ferm visa att ”man når mycket längre som lärare och elev när det förekommer samverkan mellan lärare, elever och föräldrar” (1993:133). Han menar också att ”när man som lärare inser hur mycket längre man kan nå om samverkan med hemmen fungerar, är det naturligt att se föräldrarna som en möjlighet” (1993:134). Flising, Fredriksson och Lund skriver också om vikten av att skapa en bra samverkan mellan pedagog och vårdnadshavare. De menar att ”kontakter ska inte knytas därför att problem *har uppstått* utan därför att problem *inte ska uppstå*” (1996:73). Även Ribberfalk (1990:8) menar att ett samarbete ska byggas långt innan behovet förekommer.

Ferm (1993:134) skriver också om att pedagog och vårdnadshavare arbetar med samma barn och därför bör lära känna varandra. Han går vidare med att förklara att både skolan och hemmet är avgörande faktorer när det gäller elevens personlighetsutveckling och att det därför är viktigt att de kommer överens. Holmgren m.fl. (1990:10) förklarar att vårdnadshavare har rätt att få veta hur det går för deras barn i skolan och för att vårdnadshavare ska kunna engageras i skolans värld måste ett samarbete ske.

Kärrby och Flising (1983:54) skriver om att det är viktigt att man som pedagog samarbetar med vårdnadshavare för att få en helhetssyn av eleven. Med det menar de att man får bättre förståelse för elevens sociala situation, hemförhållanden och tidigare upplevelser. Helhetssynen på eleven ska pedagogen sedan kunna använda då det uppstår problem och även i undervisningen. Det ger pedagogen möjlighet till ett vidare perspektiv på sitt uppdrag i skolan i relation till hemmet och samhället. Flising m.fl. (1996:46) menar att vårdnadshavarna är de verkliga experterna på sina barn och att man som pedagog därför är beroende av deras kunskaper för att få verksamheten att bli utvecklande. Lärarförbundet (2006:2) beskriver också hur vårdnadshavare har mest kännedom om deras barn och bör därför få möjlighet att dela med sig av sina kunskaper till pedagogerna. De menar också att pedagogerna i sin tur kan ge vårdnadshavarna information som rör barnet i skolsituationen. Normell (2002:60) skriver att ett gott samarbete mellan pedagogen och vårdnadshavaren ligger till grund för ett lyckat lärande. Även Lärarförbundet poängterar att ett gott samarbete ger förutsättningar för att skolan ska lyckas med sitt uppdrag. Ferm (1993:159-160) talar om att pedagogen ska samarbeta med hemmet för att få en helhetssyn kring eleven och därmed få en ökad förståelse. Han menar att ”när skolan och hemmet drar åt samma håll kan vi ’flytta berg’”. Andra argument till varför pedagog och vårdnadshavare ska samarbeta är att onödiga missförstånd kan redas ut och att det blir en gemensam skola genom delaktighet. Vid delaktighet får vårdnadshavarna inflytande vilket kan leda till engagemang och ansvarstagande.

Kärrby och Flising (1983:88-89) förklarar betydelsen av att både pedagogerna och vårdnadshavarna vet vad som förväntas av dem. De måste förstå vilket ansvar de har för att förhindra missförstånd som annars kan uppkomma. Det är viktigt för båda parter att ha en tydlig uppfattning över ansvarsfördelningen och för att kunna uppnå detta måste ett samarbete ske. Inga Andersson (1996:149) skriver också kring de problem som kan uppkomma då ett samarbete brister. Hon menar att om pedagogen och vårdnadshavarna inte kan mötas kan de små svårigheterna bli onödigt stora.

Ett bra argument till samarbete med elevens vårdnadshavare är, enligt Flising m.fl. (1996:31), att relationen mellan elev och pedagog blir bättre då relationen mellan vårdnadshavare och pedagog är fungerande. Även relationen mellan vårdnadshavare och elev påverkar relationen mellan vårdnadshavare och pedagog.

Ferm (1993:138) skriver om att samverkan ger alla inblandade ökat självförtroende och ökad kommunikationskompetens. Resultaten av ett sådant arbete blir både personliga och samhällseliga då man får träna sin empatiska förmåga och se att vi påverkar vårt eget liv, framtid och omgivning genom sättet vi handlar på. Då skolan, enligt Lpo 94 (Lärarnas Riksförbund 2003:12), ska vila på en demokratisk grund ska alla ha möjlighet att påverka sin situation. Ferm (1993:9) tror att då vårdnadshavarna och eleverna känner att de har inflytande ökar deras självförtroende och pedagogen märker då av flera positiva konsekvenser som exempelvis att avarter av mänskligt beteende som mobbning och rasism försvinner.

Flising m.fl. (1996:47-51) talar om att barn idag lever i flera olika världar t.ex. skolan, hemmet, föreningen mm. I alla dessa världar möter barnen vuxna som har olika roller för dem. Författarna menar att det är lätt att de vuxna tror att det är bäst för barnen om de har samma förhållningssätt mot dem. När det händer någonting i skolan är det vanligt att pedagogen kontaktar både hem och fritids vilket innebär att eleven ifråga inte kan komma undan någonstans. Författarna ställer sig frågan om det verkligen är rätt. De menar inte att pedagogerna inte ska ha något samarbete alls med vårdnadshavarna men att det är viktigt att de vuxna runt barnet vet vilka olika funktioner de har. Inga Andersson (1996:163) håller delvis med Flising m.fl. kring att det är viktigt att alla vuxna som finns i barnets omgivning vet vilken uppgift de har men ser en vinst med att informera varandra. Hon anser att det leder till trygghet hos alla inblandade, även barnet. Om barnet ifråga vet att de vuxna i hans/hennes omgivning har ett nära samarbete kommer han/hon, enligt Inga Andersson, undvika att spela ut de olika parterna mot varandra. Även Holmgren m.fl. (1990:19) skriver kring detta och menar att de vuxna måste vara överens om de regler som ska gälla för att skapa trygghet för barnet och minska möjlighet till utspel. Det betyder inte att de vuxna måste gilla varandra men att de tillsammans ska ha kommit fram till de regler som ska följas.

I den litteratur och tidigare forskning vi har studerat framkommer flera potentiella fördelar med samarbetet mellan pedagog och vårdnadshavare. En fördel är att samarbetet gynnar många, såväl pedagog och vårdnadshavare som varje enskild elev och samhället. Då ett samarbete kan gynna flera parter är det, enligt den litteratur och den tidigare forskning som vi tagit del av, en anledning till att pedagoger ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare.

2.2. Förutsättningarna för en god relation

Utgångspunkten för ett samarbete mellan pedagog och vårdnadshavare måste enligt Fredriksson (1995:90) och Flising m.fl. (1996:13) vara att vårdnadshavarna är intresserade av sina barn och deras välbefinnande i skolan. De båda menar dock att det därmed inte är sagt att vårdnadshavarna vill samarbeta med skolan. Fredriksson menar att vårdnadshavarnas vilja till samarbete beror på hur de blir bemötta av pedagogerna. Ferm (1993:138) menar att grundinställningen hos båda parter måste vara att alla gör så gott de kan utifrån de förutsättningar som finns.

En bra förutsättning för samarbetet är om både lärare och föräldrar kan se varandra som vanliga människor och bli så trygga att de vågar vara sig själva. Båda parter måste befinna sig på samma nivå och respektera varandras roller: föräldrarna är experter på sina barn, lärarna är experter på att undervisa dessa barn. (Andersson, I. 1996:151)

Inga Andersson poängterar i citatet ovan att det är viktigt att se varandra som vanliga vuxna människor. Även Ferm (1993:134) menar att detta är viktigt då han skriver att man ska mötas

som ”lika mycket värda” och ”bra på olika saker fast med samma mål”. Juul och Jensen (2003:120) skriver om problemen att mötas som vanliga vuxna då relationen är asymmetrisk. Med det menar de att det finns ett maktförhållande mellan pedagog och vårdnadshavare då den tidigare är professionell. De anser att makten pedagogen har inte bara beror på att pedagogen har anmälningsplikt till de sociala myndigheterna enligt lagstiftning utan även på den informella makt som handlar om den kunskap de besitter. Det är en makt som ofta tillskrivs pedagogen av de socialt svaga familjerna som känner sig styrda eller kränkta då de inte blir tagna på allvar. Svante Beckman (1989) beskriver i sin artikel pedagogens komplexa professionalitet och auktoritet. Han menar att pedagogen har en formell byråkratisk auktoritet då de styrs av skollagen (och har skolorganisationen bakom sig) men att de även gör anspråk på professionell auktoritet då de är utbildade på att lära ut. Den karismatiska auktoriteten hos pedagogen, som handlar om utstrålning, har också betydelse för pedagogens professionalitet. Han påpekar också att pedagogens auktoritet påverkas av vårdnadshavarnas auktoritet på det sättet att många vårdnadshavare säger till sina barn att göra som pedagogen säger. Det är då vårdnadshavarens familjära auktoritet som sätter sina spår i klassrummet. Den sortens auktoritet är statusbaserad och handlar om en social identitet och föräldrastatus. Beckman menar att det i dagens samhälle finns en konflikt mellan den familjära och den professionella auktoriteten som gäller kontrollen över barnen då de spenderar mer och mer tid i skolan. Flising m.fl. (1996:14-15) skriver också kring de olika rollerna som möts i skolan. De påpekar att pedagogen har ett professionellt ansvar som innebär att man har en skyldighet att ta kontakt med alla vårdnadshavare. Föräldern möter pedagogen i sin privata roll som är känslomässigt engagerad och där förhoppningar kan spela in på hur relationen utvecklas. Alla relationer påverkas av, det vi brukar kalla, ”personkemi”, där man kan ha lika eller olika uppfattningar eller intressen i de olika rollerna när man möts. Inga Andersson (1996:157-159) anser att man som pedagog alltid ska utgå ifrån att vårdnadshavaren vill det bästa för sina barn oavsett vad man som pedagog anser vara rätt eller fel. Pedagoger har ett ansvar att visa att de tar vårdnadshavarnas uppfattningar på allvar och att se till att de känner sig bekräftade. Hon anser också att det är viktigt att visa respekt, lyssna och göra vårdnadshavarna delaktiga i problemen.

Flising m.fl. (1996:156) har i sin forskning tittat på hur vårdnadshavare vill bli bemötta i relationen till pedagogen. De kom fram till att vårdnadshavare vill bli tagna på allvar och bli behandlade med respekt. Även om vårdnadshavarna inte besitter kunskaper inom det pedagogiska området vill de bli sedda som kompetenta människor. Något de uppskattar är att kunna komma med idéer och frågor och bli bemötta på ett professionellt sätt där pedagoger förklarar sin åsikt.

Det kan, enligt Sellerfors (1990:52-53), vara svårt för pedagoger att tolka vad som är känsligt att tala om för vårdnadshavaren. Ämnen som kan uppfattas som neutrala av pedagoger kan få vårdnadshavaren att reagera defensivt som t.ex. bortförklaringar eller förnekelse för att skydda sig mot rädsla och olust. Hon ger pedagoger ett råd att vid första samtalet med elevens vårdnadshavare undvika personliga frågor för att ”relationen måste först byggas upp och ett förtroendefullt förhållande skapas”.

Sellerfors (1990:16) skriver om vikten av att vara sig själv i en relation. Hon påpekar att man inte ska visa ett ansikte utåt och på samma gång ha en annan ståndpunkt på ett mer ingående plan. När en person är äkta i en relation kan den andra känna sig trygg då det ger en känsla av säkerhet. Detta kan leda till att även den andra kan agera äkta. Sundberg (1994:22-23) skriver också kring det öppna mötet och vikten av en ömsesidig kommunikation. Förutsättningen för en ömsesidig kommunikation är dialogen och inte motsatsen monolog. Den mest väsentliga

skillnaden mellan dessa är det aktiva lyssnandet där man är genuint intresserad av innehållet som sägs. Ett aktivt lyssnande kan förmedla en attityd enligt Sellerfors (1990:40-41). Vårdnadshavaren har lättare att kommunicera kring sina uppfattningar då pedagogen visar ett engagemang. Enligt Fredrikssons (1995:101-102) forskning är det, av vårdnadshavarna, mycket uppskattat att de bli bemötta med respekt och att de känner sig viktiga för organisationen. Det är respekten för den enskilda individen som ligger till grund för en dialog mellan pedagog och vårdnadshavare.

Flising m.fl. (1996:41), Inga Andersson (1996:151), Holmgren, Berglund och Riddez-Hansson (1990:10) och Juul och Jensen (2003:181-182) skriver alla kring huruvida vårdnadshavarna är experter på sina barn. Flising m.fl. anser att eftersom vårdnadshavarna är de verkliga experterna på sina barn måste pedagogerna använda sig av deras kunskaper för att skapa en utvecklande verksamhet. Inga Andersson menar, som vi tidigare nämnt, att vårdnadshavarens roll skiljer sig från pedagogens då de förstnämnda är experter på sina barn. Holmgren m.fl. beskriver ett projekt där utgångspunkten var ”du som förälder känner ditt barn bäst” (1990:10). Projektet gick ut på att vårdnadshavarna delvis fick delegera ut sitt föräldraskap. Pedagogerna bestämde tillsammans med vårdnadshavarna att de alltid skulle höra av sig då det hände någonting utöver det normala. Eleverna skulle då få lyssna på samtalet i hörlurar. De beslöt också att pedagogerna inte skulle ha några hemligheter tillsammans med eleverna. Om någon elev anförtrodde sig till pedagogen svarade de ”är det något som du inte vill att dina föräldrar ska veta, säg det inte till mig, för jag kommer att berätta det för dem” (1990:10). Vi ställer oss lite frågande till detta och får stöd av Juul och Jensen som tar upp frågan från ett annat perspektiv. De återkommer till maktförhållandet som finns i en asymmetrisk relation där experten känner sanningen och dominerar. Författarna beskriver problemen som kan uppstå då man utnämner någon part till expert. De menar att det i pedagogiken inte finns någon sanning utan att ämnet utvecklas hela tiden för att skapa mening. Under senaste generationen har relationen mellan pedagogen och familjen ändrats från att skolan och familjen har saknat någon form av samverkan till idag då man använder sig av familjens tankar och erfarenheter inom skolan. Juul och Jensen menar att denna uppfattning spridit sig och ändrats till det motsatta, ”att familjen behöver experterna” (2003:183). Vid en sådan uppfattning är det omöjligt att ha ett samtal som vårdnadshavarna lämnar med en känsla av att vara värdefulla. Inte heller vid en omvänd uppfattning, att vårdnadshavarna är experter, uppnår man detta. Det är först när den professionelle har en djupare förståelse för att han/hon behöver ett samarbete med vårdnadshavarna mer än vad de behöver med honom/henne. Istället för en expert roll pratar författarna om ”den reflekterande praktikern”.

EXPERT

Jag förmodas veta och måste påstå det oavsett om jag är osäker eller ej.

Håller klienten på avstånd och håller fast vid expertrollen. Ger klienten förnimmelser av sin expertis, men utstrålar värme och sympati som ”mjukar upp.”

REFLEKTERANDE PRAKTIKER

Jag förmodas veta, men jag är inte den ende i situationen som besitter relevant och viktig kunskap. Min osäkerhet kan vara en källa till lärande för såväl klienten som mig själv.

Söker förbindelse till klientens tankar och känslor. Tillåter hans respekt för mitt kunnande att växa utifrån hans upptäckt av den i situationen.

(Juul och Jensen 2003:182)

Juul och Jensen anser att försöket att förändra den professionelles expertroll genom att utnämna vårdnadshavarna till experter på sina barn inte ger några goda följder. Det görs med säkerhet i all välmening men de menar att det finns två nackdelar. Den ena är att utjämna expertrollen men istället befäster man den hos motparten. Det andra är att författarna anser det lönlöst då vårdnadshavarna självklart har en oersättlig kunskap kring sitt barn som pedagogerna bör vara intresserade av. Det finns dock ett problem kring det sistnämnda. Vårdnadshavarna är ”blinda på ena ögat när de ser på sitt eget barn” (2003:184) vilket innebär att de kan ha svårt att se barnets negativa eller positiva egenskaper som andra ser. Pedagogerna kan i lyckligaste fall kompensera vårdnadshavarnas blindhet genom att se eleven från det motsatta perspektivet. Juul och Jensen menar att utifrån detta kan man tillsammans skapa en sanning kring barnet och inte hamna i någon maktkamp kring vem som äger sanningen.

Kärrby och Flising (1983:105) menar att man i relationen mellan vårdnadshavare och pedagog kan utgå från två olika förhållningssätt. Det handlar om harmonimodellen och konfliktmodellen. Enligt den första utgår man ifrån att parterna strävar mot samma mål och att det inte finns några motsättningar. De missförstånd som uppkommer beror på bristande kommunikation. Vårdnadshavaren får i en sådan modell oftast en passiv roll medan pedagogerna är de aktiva som förmedlar information om vad skolan gör och vad som gäller i skolan. Enligt den senare modellen utgår man från att det finns motsättningar mellan dels vårdnadshavare och pedagog dels vårdnadshavare mellan. Motsättningarna ska ses som en del av samhället och samarbetet ska vara ett forum där de kan ventileras. I stället för att se det som ett hot eller misslyckande kan det leda till ökad förståelse för vad som påverkar samarbetet.

En viktig del i uppbyggnaden av ett givande samarbete är, enligt Lindelöf Kitching och Magnusson (1992:31), att ha ett tydligt syfte. Båda parter ska vara medvetna om meningen med samarbetet och förhoppningar man har på varandra. De ger exempel på flera punkter man som pedagog och vårdnadshavare ska reflektera kring. Punkterna tar upp frågor där man är tvungen att ta ställning till sina ståndpunkter och värderingar, t.ex:

”hur ser du på föräldrar som avviker från dina ideal om barnuppfostran? Är du beredd att ändra rutiner om föräldrar tycker att de är dåligt anpassade till barnens behov? ... Hur mycket av vårt familjeliv vill vi dela med oss till personalen? ... Vad gör vi om personalen inte ser just vårt barns behov?” (1992:31).

Lindelöf Kitching m.fl. menar att då man reflekterar över dessa punkter inser man att ett samarbete i detta sammanhang kräver engagemang, öppenhet och en vilja till förändring. De

menar att man måste ha en klar bild av syftet med relationen för att kunna utveckla och bevara dem.

I texten ovan har vi beskrivit de övergripande förutsättningar som gäller för ett samarbete mellan pedagog och vårdnadshavare. Vi kommer nedan att presentera parternas förutsättningar var för sig utifrån den litteratur vi har studerat. Detta gör vi för att då relationen är asymmetrisk går de olika parterna delvis också in med olika förutsättningar.

2.2.1. Pedagogens förutsättningar

Flising m.fl. (1996:42) skriver om att pedagogerna och vårdnadshavarna har en gemensam uppgift: att ”införliva barnet i samhället”. Alla tar sig an denna uppgift på olika villkor och resultatet är beroende av samarbetet mellan de vuxna. Eftersom alla vuxna även går in i samarbetet på olika villkor kan alla inte bidra lika mycket. Flising m.fl. poängterar då hur viktigt det är att veta att det är pedagogen som har ansvaret för samarbetets utveckling. Juul och Jensen (2003:121) menar att då den ena personen företräder större makt än den andra har den förstnämnda mera ansvar för relationens utveckling. Med andra ord är det pedagogen som har ansvar för relationen med elevens vårdnadshavare. Beckman (1989:77) menar att man som professionell kan hamna i konflikt med den administrativa ledningen, i detta fall skolan som organisation, då man inte alltid är överens med vad organisationen vill. Pedagogerna är också, enligt Sundberg (1994:51-52), samtalsledare i mötet med vårdnadshavarna då det är denne som är professionell och anställd. Som samtalsledare är man ansvarig för samtalsituationen vilket innebär att pedagogen ska förmedla information innan samtalet t.ex. tid och plats. Den har också ansvaret för strukturen under samtalet t.ex. inledning, dialog och avslutning. Viktigt är att det finns en skillnad mellan att vara ansvarig och att själv genomföra. Det finns tillfällen i samtal som inte kräver någon styrning vilket innebär att man som samtalsledare inte behöver påverka.

När man som pedagog möter elevernas vårdnadshavare får man, enligt Juul och Jensen (2003:173), upp ögonen för sina egna fördomar. Det kan t.ex. vara fördomar om välutbildade, homosexuella och pedagoger. Hur man ger uttryck för sina fördomar är individuellt och kan påverka relationen. En del blir arga, förstående, reserverade och andra överanstränger sig för att visa hur accepterade de är. Sellerfors (1990:15) beskriver ett dilemma man som pedagog kan möta. Det handlar om att man lätt dömer och värdesätter människor utifrån hur man själv resonerar. Hon påpekar att detta är ett ännu vanligare fenomen då någon av personerna är känslomässigt engagerad. Lindelöf Kitching m.fl. (1992:22) framhåller vikten av att i sådana sammanhang ha ett öppet förhållningssätt där man kan försöka förstå den andres resonemang. Som pedagog träffar man familjer som man gärna eller inte gärna skulle vilja växa upp i. De menar att det är viktigt att tänka på att det inte är man själv som pedagog som ska fostras i den familjen. Man bör inte placera sig i elevens ställe för att få förståelse då man inte har vuxit upp i denna familjs kultur. Författarna anser att pedagogen istället ska ha som utgångspunkt, även om det är svårt, att vårdnadshavarna handlar och resonerar utifrån sin familjs kultur.

Enligt Inga Andersson (1996:144) tycker pedagoger att det är komplicerat att samarbeta med vårdnadshavare då man har skilda uppfattningar och värderingar kring förhållningssättet mot barnen. Det som styr hur vi ser på andra människor handlar, enligt Sellerfors (1990:19-21), om vilka värderingar och känslor vi har. Det är lätt att man låter sina egna erfarenheter och tankar styra relationen med andra. För att inte hamna i den fällan är det viktigt att man som pedagog reflekterar över sig själv och sin roll i relationen. Sellerfors använder sig av begreppet accepterade vilket för henne betyder:

Att förmedla en känsla av rätten att vara den man är och bli tagen på allvar... Accepterande har inte bara att göra med förhållandet till andra människor, utan också till mig själv. Man är mer effektiv när man kan lyssna på sig själv.

Sellerfors (1990:25) förklarar hur viktigt det är att i en relation ha självkänedom då det är en förutsättning för att kunna ändra på sig själv. Det är också en förutsättning för att, i en relation med vårdnadshavarna, förstå vad man själv bidrar med och vad vårdnadshavaren bidrar med. Även Sundberg (1994:46-49) skriver kring självkänedom och hur viktigt det är att man som pedagog reflekterar över sig själv. Något han också tar upp är vikten av att ha en empatisk förmåga, att sätta sig in i en annan människas situation. I mötet med andra människor är båda dessa egenskaper viktiga då man dels utvecklar sig själv och dels uppmärksammar den andra parten. Detta är en viktig del i det professionella förhållningssättet vilket innebär att kunna "byta nivå och liksom på avstånd betrakta sig själv och övriga samtalsdeltagare" (1994:49).

2.2.2. Vårdnadshavarnas förutsättningar

Flising m.fl. (1996:15) skriver att alla vårdnadshavare har olika värderingar då det kan handla om religion, politik och ekonomi. De har alla olika levnadsvillkor och lever också efter olika kulturella mönster. Författarna menar utifrån det här att man inte ska se på vårdnadshavarna som en homogen grupp. Även Lindelöf Kitching (1992:22) talar om att alla vårdnadshavare är olika och har olika bakgrund men tillägger att de även har olika familjebildningar. Idag kan man vara gift, sambo, änka, skild och man bor med andras och egna barn. Hon skriver också kring att alla vårdnadshavare har olika behov och förväntningar på skolans personal.

Som pedagog är det viktigt att vara medveten om att alla vårdnadshavare själva har erfarenheter från skolan (Kärby & Flising 1983:38 ; Sundberg 1994:95). Sundberg menar att vårdnadshavarnas egna erfarenheter, positiva eller negativa, påverkar deras inställning och tillit till organisationen. Kärby och Flising har i sin studie kommit fram till att denna inställning kan överföras till eleverna på två nivåer. Den ena handlar om att vårdnadshavaren tydligt kommer ihåg sin egen skoltid och blir påmind om det då deras egna barn hamnar i liknande situationer. Den andra handlar om att vårdnadshavaren inte längre är medveten om sina skolupplevelser utan istället har en "handlingsberedskap". Hur denna "handlingsberedskap" ser ut beror på om skolupplevelsena var positiva eller negativa vilket märks på om man lämnar sina barn med trygghet eller med oro. Inga Andersson (1996:145) skriver kring pedagogernas syn på de vårdnadshavare med försvarsinställda attityder. Hon menar att pedagoger oftast tycker att det är svårt att samarbeta med dessa vårdnadshavare som visar ångslan och osäkerhet. Ferm (1993:146-147) ger ett exempel på hur man kan arbeta kring vårdnadshavarnas tidigare erfarenheter från skoltiden under det första mötet. Det gick ut på att föra tillbaka vårdnadshavarna i tiden till sin egen skoltid genom att utsätta dem för ett förhör med tre faktafrågor. Därefter fick de sitta i grupper och samtala kring sin skolgång och dagens skola, med upplevelsen som utgångspunkt. Ferns syfte med detta var att få vårdnadshavarna att reflektera över och jämföra sin skolgång med barnens och inse att samhället och skolan idag ser annorlunda ut.

Kärby och Flising (1983:22,25) skriver om att vårdnadshavarnas inställning också kan påverkas av deras egen utbildning. "Föräldrar med yrken där skolutbildning inte har så stor betydelse kan ha en mindre positiv attityd till skolan." De påpekar också att de vårdnadshavare som är välutbildade och socialt engagerade oftast är mer aktiva.

Sammanfattningsvis har den litteratur och tidigare forskning som vi har tagit del av beskrivit pedagogens och vårdnadshavarens förutsättningar som komplexa då relationen är asymmetrisk. Pedagogerna är i en professionell roll och vårdnadshavaren i en privat roll som dessutom är känslomässigt engagerad. Trots dessa skilda förutsättningar ska man kunna mötas på ett jämlikt plan som ”vanliga vuxna människor”.

2.3. Sammanfattning

Vi har i det här avsnittet presenterat flera argument till varför ett samarbete mellan pedagog och vårdnadshavare bör uppmuntras. Det ingår dels i pedagogens yrkesuppdrag men samarbetet kan också leda till vinster för de olika parterna som är delaktiga inklusive eleverna. Ett samarbete underlättar för pedagogerna att skapa sig en helhetsbild av eleverna och på det viset också utveckla skolverksamheten och utföra sitt uppdrag. Då skolan ska vila på en demokratisk grund ska den också genomsyras av ett demokratiskt förhållningssätt vilket innebär att vårdnadshavarna då kan bli en del av verksamheten. Ett argument till samarbete mellan pedagog och vårdnadshavare som litteraturen har belyst är att man som pedagog då lättare kan skapa en helhetsbild av eleverna och man kan då nå längre i dess utveckling. Ett annat argument som motiverar samarbete är att pedagogens relation med eleverna påverkas positivt då ett samarbete utvecklats mellan pedagog och vårdnadshavare. Vi beskriver även att ett samarbete är idealfallet därför att det skapar trygghet för alla inblandade i skolan.

De förutsättningar som råder för pedagogerna och vårdnadshavarna då de ska etablera ett samarbete beskrivs som komplicerade då det möts i olika roller. Mellan dessa roller finns ett maktförhållande då den ena är professionell och den andra privat och känslomässigt engagerad. Enligt Juul och Jensen (2003:121) är det den part i ett samarbete som företräder större makt som har ansvaret för utvecklingen. Trots denna asymmetri i relationen bör pedagogerna försöka möta vårdnadshavaren på ett jämlikt plan där man visar att man respekterar och lyssnar på dem. Ferm (1993:134) menar att man bör mötas med utgångspunkten att man har samma mål men att man är bra på olika saker. Vårdnadshavarna ska inte uppfattas som en homogen grupp då de har olika värderingar och förutsättningar när de går in i samarbetet. Flertalet av författarna utnämner vårdnadshavarna till experter på sina egna barn medan någon annan menar att det finns en fara med att påstå detta då effekten blir den motsatta och ingen känner sig värdefull. De skriver i stället om den reflekterande praktikerna som lyssnar och är öppna för det andra har att säga.

3. Metod och Material

3.1. Val av metod

Enligt Stukát (2005:30-32) är ett vanligt sätt att kategorisera pedagogiska studier att dela upp forskningen i kvantitativ och kvalitativ. Den kvantitativa studien kännetecknas av att forskaren samlar in en stor mängd material som analyseras i avsikt att finna mönster som är allmängiltigt. De metoder som är användbara är objektiva och kvantifierande exempelvis strukturerade enkäter eller intervjuer. Stukát tar upp några negativa synpunkter på den kvantitativa studien t.ex. att resultaten har svårigheter att bli djupa. Syftet med den kvalitativa

studien är tolka och förstå resultatet istället för att förklara, förutsäga och generalisera. De metoder man använder inom denna studie är djupintervjuer, öppna intervjuer och ostrukturerade observationer. Man bearbetar materialet genom kvalitativ analys där forskarens förförståelse används och ses som en resurs. Stukát menar att flera ser detta som negativt då resultatet beror på vem som har utfört studien. Även reliabiliteten kan ifrågasättas då relativt få intervjuer har utförts.

Eftersom vi inte är ute efter att samla in en stor mängd fakta för att hitta generella mönster har vi valt bort den kvantitativa metoden. Vi vill istället få en djupare förståelse för hur ett gott samarbete mellan pedagog och vårdnadshavare kan etableras. För att kunna få denna förståelse menar Stukát att den kvalitativa metoden lämpar sig bäst. För att få svar på våra frågeställningar har vi valt att använda oss av halvstrukturerade intervjuer vilket är en metod som används i kvalitativa studier (Kvale, 1997:117).

3.2. Urval

Vi har valt att intervjua sex pedagoger som alla är verksamma i år F-6. Anledningen till att det blev sex intervjuer var att vi då upptäckte att vi började få liknande svar av respondenterna. När vi planerade intervjuerna bestämde vi oss för att vara öppna för att utföra så många som krävdes för att få ett bra underlag för vår studie. När vi hade gjort sex intervjuer tyckte vi oss märka att svaren upprepade sig och beslöt oss därför för att nöja oss med dessa.

De pedagoger som vi har intervjuat är verksamma i två olika områden i närheten av Göteborg. Det ena området ligger några mil utanför Göteborg och på skolan går elever med olika bakgrund, både vad gäller det sociala och det kulturella. Det andra området är en förort till Göteborg där majoriteten av eleverna på skolan har annat modersmål än svenska. Vi har gjort ett strategiskt urval vilket Stukát (2005:62) beskriver som att man väljer respondenter utifrån hur man tror att de ska svara. Därför har vi valt att intervjua pedagoger i olika åldrar, med olika lång erfarenhet och av olika kön.

De pedagoger vi har intervjuat är alla i olika åldrar, 26-50 år, och har därför olika lång erfarenhet av sitt yrke och av föräldrakontakt. (Alla namn är fingerande). Maria har tidigare arbetat som förskolelärare i ett halvt år och som klasslärare i ett par år. Under denna tid har hon haft en och samma klass vilket innebär att hon påbörjat ett samarbete med vårdnadshavarna en gång. Erik har arbetat som klasslärare på samma skola i drygt tio år. Den tredje pedagogen vi intervjuade kallar vi Karin och hon började arbeta i förskolan under 80-talet. I mitten av 90-talet började hon arbeta som klasslärare och har efter det studerat vidare till specialpedagog som hon arbetat med sedan sekelskiftet. Sara har arbetat på samma skola i femton år som klasslärare och har vid två tillfällen följt sin klass från skolår ett till sex. Vi har också intervjuat Lena som har arbetat som klasslärare i drygt tjugo år på två olika skolor. Hon arbetade tidigare på en skola i en förort till Göteborg och har efter det arbetat på sin nuvarande arbetsplats. Vår sista intervju gjorde vi med Mia som har arbetat på en förskola i femton år och har sedan mitten av 90-talet arbetat i en förskoleklass.

3.3. Genomförande

Vi började arbetet med den här uppsatsen med att söka efter relevant litteratur på Göteborgs universitetsbibliotek och i referensförteckningar i liknande studier. Vi valde litteratur utifrån hur relevant den var till vårt syfte med studien och hur aktuell den var.

Trost (2005:50) anser att innan man formulerar sina frågor till intervjun ska man vara väl inläst på ämnet och ha formulerat ett syfte. Innan vi gjorde våra intervjuer läste vi därför in oss på området och formulerade ett syfte. Utifrån vad vi fick ta del av i litteraturen och vad vi själv var intresserade av kom vi fram till de frågor vi ville ha svar på. Vi formulerade våra frågor dels som stöd och dels som tillägg för litteraturen (se bilaga 1). Som en inledande fråga bad vi respondenterna att berätta lite kring sin arbetserfarenhet och hur de upplever den relation de har med vårdnadshavarna. De resterande frågorna handlar om deras tankar kring den första kontakten med vårdnadshavarna, kontaktens betydelse och de förutsättningar som råder. Vi frågade också om de hinder som kan förekomma och vad som underlättar vid etablerandet av en relation. De frågor vi formulerade under intervjutillfällena var, enligt Kvale (1997:124-125) uppföljningsfrågor och sonderande frågor. Uppföljningsfrågor kännetecknas av att den som intervjuar visar intresse och nyfikenhet genom att exempelvis fråga direkta frågor om det som just sagts. Att man nickar eller låter det vara tyst en stund kan också uppmuntra till fortsatt beskrivning. De sonderande frågorna kännetecknas av att intervjuaren söker efter ett mer detaljerat svar exempelvis ett exempel på det som sagts. Vi var också medvetna om att vi under intervjun kommer att behöva lägga till följdfrågor för att dels gå djupare in på ämnet dels för att bli tydligare. Kvale benämner dessa frågor som specificerande frågor och tolkande frågor. Specificerade frågor känner man igen då de ställs för att få mer precisa beskrivningar på allmänna uttalanden. De tolkande frågorna kännetecknas av att de är ställda utifrån det som sagts. Den som intervjuar ställer dessa frågor för att få bekräftat att han/hon uppfattat det som sagts korrekt. Enligt Kvale är tystnaden ett annat sätt att driva intervjun framåt. Man ska som intervjuare inte vara rädd för att det blir tyst och detta var någonting som vi båda tänkte på.

De respondenter vi har intervjuat har vi kommit i kontakt med genom vår verksamhetsförlagda del under utbildningen. Vid förfrågan om de ville delta berättade vi kort att vi arbetade kring föräldrasamarbete och att det var det intervjun skulle handla om. Innan intervjutillfället frågade vi respondenterna om de var positiva till att vi var två som höll i intervjun. Anledningen till att vi frågade var att Stukát (2005:41) förklarar att respondenten kan känna ett underläge gentemot de som intervjuar då de är fler än en. Stukát tar upp de fördelar som finns med att man är fler än en som intervjuar exempelvis att två kan upptäcka mer än en och de kan uppfatta olika saker. Vi valde att delta båda vid intervjutillfällena för att vi tror att man får ut mer av att vara med än att enbart läsa eller skriva transkriptionen. En annan anledning till att vi valde att vara med båda två var att vi har en relation till några av de vi intervjuade och det kan påverka vårt sätt att tolka och analysera de svar de gav oss. För att pedagogerna vi har intervjuat skulle känna sig bekväma valde vi att intervju dem på deras arbetsplats. Trost (2005:44) menar att man ska välja en intervjuplats som är ostörd och där respondenten känner sig trygg. Han skriver också att intervjuplatsen kan ha stor betydelse för trovärdigheten på det data man får.

Vi bestämde oss för att utföra första intervjun några dagar före de andra för att kunna reflektera över om frågorna täckte upp det vi ville ha svar på. Det var även ett sätt för oss att pröva idén om att vara med båda två vid intervjun. Då vi reflekterade efteråt kom vi fram till att vi täckte upp området väl med våra planerade frågor och spontana följdfrågor och att det

även fungerade bra att delta båda två vid intervjun. Den första intervjun vi gjorde tog ca 30 minuter vilket visade sig vara en genomsnittlig tid för vad alla intervjuerna skulle ta. Någon tog 20 minuter och en annan tog 40 minuter.

3.4. Etiska övervägningar

Vid intervjutillfället frågade vi respondenten om de var positiva till att vi använde bandspelare och spelade in intervjun. Stukát (2005:40) menar att det är det vanligaste sättet att registrera intervjusvar. Vi valde att använda bandspelare för att kunna fokusera på samtalet och för att skapa en mer naturlig stämning. Detta är någonting som Trost (2005:54) och Kvale (1997:147) menar är en stor fördel med användning av bandspelare. De poängterar att man som intervjuare då kan koncentrera sig på dynamiken, frågorna och svaren. Vi anser också att det är omöjligt att kunna skriva ordagrant allt vad respondenten säger och för att få den helheten är det ett måste att spela in intervjun på bandspelare.

Innan intervjun började talade vi också om för dem att de skulle få vara anonyma och att de kunde avbryta intervjun när de ville. Stukát (2005:131-132) menar att den som medverkar i en intervju själv ska få bestämma under vilka omständigheter de ska delta. Han menar också att det är viktigt att informera respondenten om att han/hon ska få vara anonym. För att bevara pedagogerna vi har intervjuat anonyma har vi i uppsatsen använt fiktiva egennamn. Vi informerade även respondenterna om vad intervjun handlade om och att intervjusvaren enbart skulle användas till vår studie.

3.5. Bearbetning

Efter att ha genomfört intervjuerna var nästa steg att bearbeta dem. Enligt Stukát (2005:41) är en utskrift av intervjuerna ett krav för att kunna analysera dem. Hur detaljerat man skriver av dem är upp till den som har intervjuat men han påpekar att då man enbart väljer ut delar som man tycker verkar intressanta och relevanta riskerar man att viktig information går förlorad. Vi valde därför att skriva ut intervjun på ett så fullständigt sätt som var möjligt för att slippa förlora relevant fakta.

Den metod vi har använt oss av då vi har analyserat materialet kallas för meningskoncentrering (Kvale 1997:174). Metoden innebär att man sammanfattar materialet och låter det mest väsentliga komma fram. Uttalanden som i intervjuerna var långa har vi omformulerat på ett mer koncist sätt. Vi har tillsammans försökt att hitta kopplingar intervjuerna emellan. För att kunna lyfta det som var väsentligt i intervjuerna utgick vi från våra frågeställningar. Vi försökte därefter placera in svaren under rubriker som även de utgick från våra frågeställningar.

3.6. Reliabilitet, Validitet och Generaliserbarhet

Med reliabilitet menar man, enligt Stukát (2005:125) och Trost (2005:111-112), mätnoggrannhet och tillförlitlighet på den studie man har utfört. De båda anser att reliabiliteten är en svår del när man utför kvalitativa intervjuer därför att man oftast studerar människor. Trost skriver att människor inte är statiska utan aktiva som deltagare i en process

och därför sker en utveckling hos individen konstant. Detta gör att de svar man får på frågorna inte alltid blir lika om man upprepar intervjun. För att få en hög reliabilitet på mätningen valde vi att vara med båda två vid intervjutillfällena och tolka och analysera transkriptionerna gemensamt. Som vi har nämnt tidigare var en annan anledning till att vi deltog båda två att vi kände några av respondenterna sedan tidigare och ville undvika att det skulle påverka vårt resultat.

Validitet handlar, enligt Stukát (2005:125-128), om giltigheten på den mätningen man har utfört. För att ha hög validitet måste man ha reliabilitet och vara säker på att man har mätt det man avsåg att mäta. För att höja validiteten valde vi att inte erbjuda respondenterna att läsa intervjufrågorna innan intervjutillfället. Vi anser att ämnet är av ett sådant slag att svaren skulle kunna bli annorlunda om de hade fått reflektera kring dem innan. Det vi ville undersöka var deras tankar kring föräldrasamarbete och inte det som de trodde att vi ville veta. Enligt Stukát kan respondenterna försöka hjälpa intervjuaren genom att ge dem de svar de tror dem vill veta. Något som också höjer validiteten på studien är att vi efter att ha gjort en intervju reflekterade över de svar vi hade fått för att vara säkra på att vi hade ställt de frågor som skulle ge oss svar på det vi sökte.

Med generaliserbarhet menar man, enligt Stukát (2005:125-130), för vem eller vilka resultaten gäller för. Den som utför studien ska vara medveten om, om resultatet kan generaliseras eller om det enbart gäller för den gruppen man har undersökt. Vi är medvetna om att man skulle kunna få andra svar på de frågor vi har ställt om man t.ex. skulle åka till en annan del av Sverige och göra om studien. Svaren skulle säkert också variera om man skulle genomföra studien då pedagogerna skulle utgå från en annan läroplan. Något som stärker vår studies generaliserbarhet är att vi upplever att svaren återkommer mellan de olika intervjuerna.

4. Resultat

I det här avsnittet kommer vi att presentera det resultat vi fått av de intervjuer vi har gjort med sex pedagoger. Vi har utifrån de svar vi fått försökt dela upp dem under relevanta rubriker. Det blev tre huvudrubriker där de olika intervjufrågorna kommer att redovisas. Det är svårt att skilja de olika svaren från varandra helt därför att ämnet ifråga är väldigt komplext. Några av de svar vi fick är inte relevanta till vårt syfte med detta arbete och vi har därför valt att inte redovisa dem. Då vi vill undersöka hur man i början etablerar en god relation och vilken betydelse den har är det enligt oss inte relevant att redovisa de svar vi fått av pedagoger som istället beskrivit en relation som är långt gången.

De pedagoger vi har intervjuat beskriver generellt sin relation med elevernas vårdnadshavare som bra men att den ser olika ut. Relationen ser annorlunda ut om man jämför med en vänskaplig relation. En pedagog menar att i en relation med vårdnadshavarna är det pedagogen som bör ta det fulla ansvaret tillskillnad från en relation som bygger på vänskap där man delar på ansvaret. Någon annan påpekade att arbetet kring en uppbyggnad av en relation med vårdnadshavarna pågår hela tiden.

4.1. Varför ska pedagoger samarbeta med vårdnadshavarna?

Under den här rubriken kommer vi att redovisa svaren vi fick på två av de frågor vi ställde. Den ena är den som handlar om varför de tycker det är viktigt att samarbeta med vårdnadshavarna och den andra om vilken roll relationen till dem spelar.

Samtliga pedagoger som vi har intervjuat tycker att ett samarbete med vårdnadshavarna är oerhört viktigt därför att eleven ska utvecklas och ha det bra i skolan. Mia poängterar att då man samarbetar med vårdnadshavarna blir det en bättre skola. Eleverna måste känna att både pedagogen och vårdnadshavarna tar hand om dem för det är en förutsättning för att de ska känna sig trygga och kunna lära sig saker. Maria talar om att även vårdnadshavarna känner sig trygga då man har ett samarbete med dem. De kan utan oro lämna sina barn till skolan under dagen. Hon menar också att ett samarbete är viktigt eftersom de vuxna som barnen möter påverkar dem. Vid ett samarbete får vårdnadshavarna en inblick i skolan och de får en bild av pedagogen vilket förhoppningsvis leder till en positiv inställning. Vårdnadshavarnas inställning påverkar också deras barns vilket gör att de kommer att komma till skolan varje dag. Lena och Mia utvecklar denna tanke med att elevens inställning till skolan påverkar deras relation till pedagogen. Flera av de vi ha intervjuat menar att det är oundvikligt att de vuxna har olika syn på elevens utveckling men att pedagogens förhållningssätt till eleven inte ska påverkas av det.

En annan anledning till att man ska samarbeta med vårdnadshavarna är att man som pedagog ska få en inblick i familjen och i hemmet för att inte fastna i sina egna fördomar. Mia berättar om en händelse som fick henne att fundera kring sina egna fördomar som kan påverka relationen med vårdnadshavarna. Hon skulle vid ett tillfälle ha ett utvecklingssamtal med en muslimsk familj. Hon har tidigare erfarenheter från samtal med familjer med samma bakgrund och upplevt att mannen är den som dominerar och bestämmer under samtalet. Kvinnan brukar vara tyst och tillbakadragen. Vid detta samtal var båda vårdnadshavarna närvarande och det var inte alls som det hon hade förväntat sig. Mannen var tyst och tittade beundransvärt på sin fru som talade. Det här samtalet vände upp och ner på mycket av hennes egna fördomar och det var en nyttig upplevelse för henne.

Erik menar att man bör samarbeta med vårdnadshavarna för att försöka bygga upp en personlig relation där man kan sträva åt samma håll. Både Karin och Sara pratar om hur viktigt det är att man strävar åt samma håll då det handlar om elever i behov av särskilt stöd. De menar att man kan undvika kaos, som kan uppstå kring eleven, genom att diskutera svårigheter och tillsammans komma fram till gemensamma lösningar. Det är viktigt att man bygger upp en gemensam grund att kunna vila sig mot när man stöter på problem.

Enligt Erik bör man samarbeta med vårdnadshavarna för att de kan vara en resurs för en som pedagog. Han menar att:

Man har så mycket gratis om man har en bra relation med föräldrarna... Har man problem med en klass och dessutom har problem med kontakten med föräldrarna då är det minst dubbelt så jobbigt att komma till rätsida med det. Har man problem med en klass men bra relation till föräldrarna där alla föräldrarna förstår att nu ska vi göra någonting åt det här så att det blir bättre så lyckas man nästan alltid.

Även Mia talar om hur den goda relationen med vårdnadshavarna underlättar det dagliga arbetet. Hon menar att ”75% utav jobbet jag gör i skolan bygger på de relationerna”.

Alla de pedagoger vi har intervjuat vill, som vi tidigare redovisat, samarbeta med elevernas vårdnadshavare därför att eleverna ska få en bättre skola. Däremot vill de samarbeta på olika nivåer. Maria förklarade att hon gärna skulle vilja ha mer samarbete än vad hon har idag. Hon beskriver att hon vill använda sig av de kompetenser som finns hos vårdnadshavarna t.ex. att starta ett projekt kring att sy om det finns vårdnadshavare som är duktiga på det eller en dansgrupp om den kompetensen finns. Erik, Lena och Mia vill samarbeta på ett annat sätt. De vill i samarbetet kunna ha en öppen dialog där vårdnadshavarna känner att de kan vända sig till pedagogen med alla sina tankar och funderingar. Erik poängterar att då vårdnadshavarna känner sina barn bäst vill han utnyttja det genom att få tips från dem för att kunna förbättra skolan för varje enskild elev.

4.2. Vad kännetecknar en god relation?

Under den här rubriken redovisar vi svaret på frågan om vad pedagogerna tycker är en god relation i det här sammanhanget och vad relationen kännetecknas av.

Flera av de pedagoger vi har intervjuat påpekar att det är viktigt att man känner tillit för varandra. Erik uttrycker det som att det är viktigt att de känner att han gör sitt bästa för deras barn och att han kan lita på att det grundläggande sköts i hemmet som t.ex. att barnen går och lägger sig i tid och att de äter frukost på morgonen. Relationen med vårdnadshavarna, tycker Sara, kännetecknas av ärlighet och att båda parter kan vara raka i mötet med varandra. För Maria är en god relation att vårdnadshavarna kan ställa frågor och komma med positiv och negativ kritik. Sara förklarar att tillit också handlar om ”att man lika gärna talar om roliga saker som har hänt som att det har hänt någonting jobbigt”. Detta är någonting som även Lena tycker är viktigt, att man inte bara tar kontakt då någonting jobbigt har hänt utan även för att berätta om framsteg eleven i fråga har gjort. Karin menar att två parter i relation ska kunna uttrycka sin oro, ångest och sina bekymmer inför varandra.

Maria, Lena, Erik och Mia talar om hur viktigt det är att de vuxna är på samma sida och strävar åt samma håll. Den senare poängterar också att det är väsentligt att eleven känner av att de vuxna håller ihop både hemma och i skolan så att eleven ska ha det bra. Lena är medveten om att man inte alltid når dit men att det är ett mål att sträva efter. Karin tycker att även om man inte varit ense om det man diskuterade kännetecknas en bra relation av att man kan ”prata och vara trevliga tillsammans”. Oavsett vad vårdnadshavaren tar upp poängterar Lena att det är viktigt att de känner sig lyssnade på och respekterade av pedagogen. Erik menar att jämlikhet är en del av en god relation. Han säger att: ”jag brukar inte sätta mig på höga hästar inför föräldrarna utan man försöker hitta en nivå där man kan känna att vi kan prata som vanliga vuxna”.

4.3. Förutsättningar för en god relation

Vi kommer i det här avsnittet redovisa de svar vi har fått på frågorna som handlar om de förutsättningar som finns för att etablera en relation med elevernas vårdnadshavare. Det innefattar även de frågor som behandlar pedagogernas eget förhållningssätt, de eventuella hinder som kan förekomma och vad som kan underlätta i början av ett samarbete. Vi kommer även att redogöra för när de olika pedagogerna möter vårdnadshavarna första gången, vad de då fokuserar på och vad de vill få ut av sitt samarbete. En annan fråga som vi också tar upp

här är hur stor betydelse den första kontakten har för det fortsatta samarbetet med vårdnadshavarna.

4.3.1. Hur skapas en god relation?

Mia och Sara menar att det är pedagogen som har ansvar för relationen med vårdnadshavarna. Den första menar att det är en relation som skiljer sig från en relation som bygger på vänskap. Hon beskriver det som att:

Den är annorlunda för där ger man kanske 50 % och vännen måste ge 50 %. Så fungerar inte de relationerna man har med föräldrarna utan där kanske jag ger 95 % eller 100 ibland och jag kräver ingenting tillbaka därför att jag tar det fulla ansvaret för det.

Många av de vi har intervjuat poängterar att det är viktigt att ha en öppen dialog som präglas av ömsesidig respekt där man försöker förstå varandra. Det är viktigt att vårdnadshavarna känner sig välkomna när de kommer till skolan. Sara menar att det är lätt att man som pedagog hamnar i en situation där man talar om för vårdnadshavaren vad deras barn kan och inte kan. Det är viktigt att försöka ha en diskussion kring det och få dem att känna sig delaktiga. Erik berättar att han, för att få dem att känna sig delaktiga, brukar ha diskussioner kring saker i skolan som de tycker är spännande. De belyser även vikten av deras eget förhållningssätt där de menar att man ska visa vårdnadshavarna att man som pedagog är intresserad av vad de har att säga och lyssna på dem. Det är något som påverkar inställningen till delaktighet hos vårdnadshavarna. Mia tycker det är viktigt att man är medveten om att första kontakten ser olika ut för olika familjer och att den ska få lov att göra det. Det finns vårdnadshavare som är nervösa då deras barn ska börja skolan och de måste man lugna ner genom att visa att man är trygg i sin roll som pedagog och att man lyssnar till dem.

Något som skiljer sig mellan de pedagoger vi har intervjuat är när de träffar vårdnadshavarna första gången. Mia som har en förskoleklass träffar vårdnadshavarna första gången vid olika tillfället beroende på hur oroliga och nervösa de är. Vanligast är att hon träffar dem vid föräldramötet på våren innan barnen ska börja i förskoleklassen. Men det finns de som vill träffas mer personligt för att ventilerar sin oro och då kan Mia besöka förskolan de går på. Sara och Lena träffar vårdnadshavarna första gången vid ett inskolningsmöte på våren men det är först på hösten de träffas mer personligt. Då brukar de ha inskolningssamtal med varje enskild familj där fokus ligger på eleven. Maria möter vårdnadshavarna första gången på det inskrivningssamtal som de har varje år på den skolan. Där får vårdnadshavarna lämna uppgifter kring eleven och familjen t.ex. namn, telefonnummer, syskon mm. Erik som är lärare i år 4-6 möter vårdnadshavarna när de följer med sina barn första skoldagen i år fyra. Han möter dem då i grupp och träffar dem först enskilt vid första utvecklingssamtalet. Han påpekar att flera av vårdnadshavarna känner man sedan innan när man har arbetat på samma skola ett tag då man kanske har haft syskon tidigare. Då Karin arbetar som specialpedagog ser hennes första kontakt med vårdnadshavarna väldigt olika ut beroende på varje enskilt fall. Hon kopplas in först då ett problem har uppstått och träffar familjen tillsammans med klassläraren vid ett möte för att prata om problemet.

Att man är sig själv och inte försöker vara någon annan är viktigt, poängterar Maria och Erik. Han menar att det är när man är sig själv man kan analysera och därmed ändra sitt eget förhållningssätt. Någoting annat Erik tycker är viktigt är att man som pedagog redan från början är tydlig med vad man vill och hur man vill arbeta i skolan. Det handlar om pedagogens professionalitet, att kunna motivera sina val med hjälp av läroplanen, forskning som gjorts mm. När man kan motiverar på ett sådant sätt accepterar oftast vårdnadshavaren de

val pedagogen gör och känner då också tillit till denne. Samtidigt menar han att pedagogen, i början av samarbetet, ska vara lyhörd för vad vårdnadshavarna har för åsikter. Sara menar att som pedagog måste man ”kunna diskutera saker utan att känna sig påhoppad eller nedvärderad”. Både Erik och Sara menar att man ska kunna ta till sig vad vårdnadshavarna säger utan att försöka övertyga någon om dina egna åsikter. Erik beskriver det som att ”kommer en förälder med en bra ide som är uppenbart bättre än den man själv har exempelvis ska man naturligtvis kunna ta till sig det och inte av stolthet bara köra på”.

Lena och Erik pratar om att vårdnadshavarnas negativa inställning till skolan kan vara ett hinder då man ska mötas i början av ett samarbete. Inställningen kan bero på de tidigare kontakter de haft med pedagoger under sina barns tid i skolan. Lena menar också att det kan bero på att de själva har en dålig erfarenhet av sin skolgång. ”Det är svårt att nå fram om de biter sig fast vid den bilden, den negativa bilden, och överför det till sina barn och på skolan som den är nu.” För att kunna bygga upp en god relation under sådana förhållanden är det viktigt att båda parter har ett öppet sinne eftersom det är eleven som ska vara i centrum och utvecklas. Fokus ska ligga på eleven och dess utveckling och välmående och det ska båda parter bidra till.

Alla vi har intervjuat tycker det är viktigt att man som pedagog är medveten om att det är vårdnadshavarna som känner sina barn allra mest och att vi känner dem i skolan. Mia förklarar att vårdnadshavarna är specialister på sina egna barn. Karin fortsätter med liknande resonemang. Hon säger att det är vårdnadshavaren som känner sitt barn bäst i hemsituationen och att skolans personal känner barnet i en annan situation. Även Lena poängterar att pedagogen ska ha denna tanke som utgångspunkt. Hon menar att pedagogen ska få vårdnadshavaren att förstå att de tycker att det är vårdnadshavaren som vet bäst om sitt barn och att de kan berätta om barnet för pedagogen, för att tillsammans skapa ett samarbete. Både Maria och Lena pratar om att det är viktigt att man vid början av samarbetet inte ställer för mycket frågor utan att vårdnadshavarna själva får bestämma vad de vill berätta. Alla pedagoger beskriver att fokus vid den första kontakten självklart ligger på eleven. Även om det, som Maria och Lena menar, är viktigt att tänka på att inte ställa för många frågor, poängterar ändå alla att det finns vissa saker man vill få ut av den första träffen. Det kan exempelvis vara vad eleven tycker om att göra, vad de har svårt för, om de har någon allergi och i vissa fall frågar man även varifrån man kommer och hur länge man har bott i Sverige. Mia berättar att hon upplever att alla vårdnadshavare tycker om att berätta om sina barn och därför försöker hon lyssna mycket under första mötet. Hon menar att det är viktigt att pedagogen kan se sig själv i ett vidare perspektiv. Man måste vara medveten om att man inte är centrum på jorden. Hon förklarar att man behöver ha den distansen för att kunna se att ”jag är en väldigt liten bit av jorden och det är kanske så att jorden fungerar oerhört bra utan mig”. Hon tycker att det är viktigt att uppnå denna distans för att kunna förstå att man som pedagog inte vet bäst kring allt. Man måste inse att andra människor, som exempelvis vårdnadshavarna, tänker på ett annat sätt och det behöver inte nödvändigtvis vara fel. Vårdnadshavarnas synpunkter är viktiga att diskutera. Erik menar att allting vårdnadshavaren talar om, säger de för att de tror att det är det bästa för deras barn och att man inte ska döma dem om man inte håller med, utan försöka lyssna och vara öppen.

Det som de pedagogerna vi har intervjuat tycker är viktigast att tänka på då man ska bygga upp en god relation med elevernas vårdnadshavare är att lyssna på dem och vara respektfull. Man ska ha en klar uppfattning om hur man vill hur den första kontakten ska se ut och visa att man trivs och tycker om sitt arbete. I samarbetet med vårdnadshavarna bör man som pedagog utgå från att alla älskar sina barn men har olika förutsättningar för att klara av det. Det handlar

om att inte moralisera och kunna se förbi sina fördomar. Sara och Maria poängterar att man ska vara medveten om att det tar tid att bygga upp en god relation med vårdnadshavarna och att man lär sig om varje individ varje gång man har en kontakt.

4.3.2. Vilken betydelse har den första kontakten för det fortsatta samarbetet?

Samtliga pedagoger vi har intervjuat anser att den första kontakten har stor betydelse för det fortsatta samarbetet. De tror att man som människa får en uppfattning kring en person första gången man möter denna. Erik menar att då man får en bra uppfattning kommer oftast samarbetet att präglas av det. Sara tror att om det blir fel i början av kontakten är det svårt att reparera detta senare. Om det ”blir ett bra första möte får man ett gott första intryck och det har man med sig när man ska fortsätta samarbeta även om det blir jobbigt framöver”, tror Lena. Karin pratar om vikten av att vårdnadshavarna får ett förtroende för och tillit till pedagogen. Hon vill att de ska kunna vända sig till skolan när de har en fråga de vill ställa eller någonting de undrar över. Hon beskriver det som att barnet är vårdnadshavarens diamant och om man ska kunna ha en god relation måste de känna förtroende för skolans personal. Sara talar om hur viktigt det är att diskutera saker redan från början som man har skilda uppfattningar kring. Hon ger ett exempel då en elev började i hennes klass i år 4. Tidigare hade flickan fått höra att hon var duktig i matematik och i hennes förra klass hade hon varit långt före alla andra elever. När flickan började i Saras klass fick hon känslan av att flickan inte riktigt hade den grundläggande förståelse som Sara tycker är viktigt att ha om talsystemet. Både flickan och hennes mamma blev upprörda över att Sara inte ville att flickan skulle gå så snabbt fram. Sara hade flera samtal med flickans vårdnadshavare för att de skulle komma överens om hur flickan skulle arbeta med matematik. Hon menar att man måste som vuxen vara lyhörd och ta tag i problemen som förekommer och visa att man bryr sig. Sara poängterar än en gång att det är viktigt att man tänker igenom hur man vill att det första mötet ska vara för att hon tror att det speglar av sig på resten av samtalen. Hon tror att ”blir det fel vid första samtalet så kan det hänga i sedan”.

5. Analys

Vårt syfte med den här studien var att undersöka hur ett gott samarbete mellan pedagog och vårdnadshavare kan etableras inklusive vilken betydelse den första kontakten har för det fortsatta samarbetet. Som stöd för studien är det också relevant att behandla varför pedagoger ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare. Vi har utgått från pedagogens perspektiv och de faktorer som de bör tänka på då ett samarbete ska inledas. För att undersöka detta har vi gjort en litteraturgenomgång och sex kvalitativa intervjuer med pedagoger. Vi kommer i detta avsnitt att presentera en analys som utgår från våra frågeställningar.

5.1. Varför ska pedagoger samarbeta med vårdnadshavarna?

I Lpo 94 (Lärarnas Riksförbund 2003:14) står det, som vi tidigare nämnt, att ett av uppdragen pedagogen har är att vara ett stöd för vårdnadshavarna i fostran och utvecklingen av deras barn. Det står också att vårdnadshavarna ska få en inblick i verksamheten och också känna sig

betydelsefull för den. Vi anser att för att pedagogen ska kunna utföra sitt uppdrag måste en relation mellan denne och vårdnadshavaren ligga till grund.

Enligt Lpo 94 (Lärarnas Riksförbund 2003:24) ska pedagogerna samarbeta med vårdnadshavarna för att på det sättet främja skolans innehåll och verksamhet samt elevernas utveckling. Det här är något som även har tagits upp i intervjuerna då pedagogerna menar att den huvudsakliga anledningen till att de samarbetar med vårdnadshavarna är för att eleverna ska utvecklas och ha det bra i skolan och för att få en bättre skola. Normell (2002:60) menar att samarbetet också kan leda till ett lyckat lärande för eleven. Detta finner stöd även hos Ferm (1993:133-134) som menar att man når mycket längre då man samarbetar med vårdnadshavarna och att man upptäcker att vårdnadshavarna är en resurs som man bör utnyttja. Erik och Mia menar också att det är viktigt att se vårdnadshavarna som en resurs och att goda relationer med dem underlättar det dagliga arbetet i skolan.

För att eleven ska ha det bra i skolan underlättar det om pedagog och vårdnadshavare drar åt samma håll. I intervjun med Erik framkom det att han tyckte att detta var en av anledningarna till att man bör samarbeta med vårdnadshavarna och bygga upp en god relation med dem. Maria menar på samma sätt som Ferm (1993:134) att alla vuxna som finns runt barnen påverkar dem. Ferm utvecklar detta till att de vuxna som arbetar runt barnen därför bör vara intresserade av att lära känna varandra och att komma överens då de alla påverkar barnens personlighetsutveckling. Viktigt enligt Holmgren m.fl. (1990:19) är att man kan komma överens om de regler som ska gälla trots att man kanske inte gillar varandra då det handlar om att skapa trygghet för barnet. Holmgren, och även Inga Andersson (1996:163), poängterar också att då man är överens om regler minskar risken för att barnen försöker spela ut de vuxna mot varandra. Flera av pedagogerna som vi intervjuat menar att det är oundvikligt att de vuxna har olika syn på barnens utveckling men att förhållningssättet inte ska påverkas gentemot barnen. Detta handlar om pedagogens professionalitet då man inte får låta sitt handlande styras av sina egna värderingar.

Relationen mellan pedagog och vårdnadshavare påverkas av relationen mellan pedagog och elev och tvärt om. Detta ser Flising m.fl. (1996:31) som ett argument för att pedagogen ska samarbeta med vårdnadshavarna. I intervjuerna framkom det också att vårdnadshavarnas inställning till skolan påverkar elevens och därmed också deras lärande och relation till pedagogen. Under intervjuerna framkom det att en av pedagogerna tycker att det är viktigt att ha en relation med vårdnadshavarna därför att de då kan känna sig trygga och utan oro lämna sina barn till skolan. Vi tycker att detta är ett oerhört starkt argument till varför man som pedagog ska skapa en god relation och ett samarbete med vårdnadshavarna. Då vårdnadshavarna har en negativ inställning till skolan och organisationen kan man som pedagog påverka denna och på det sättet påverka eleverna och dess framtid. Man kan då slippa onödiga konflikter eller som Flising m.fl. menar när de skriver att ”kontakter ska inte knytas därför att problem *har uppstått* utan därför att problem *inte ska uppstå*” (1996:73).

I samtliga läroplaner beskrivs att pedagogen ska samarbeta med vårdnadshavarna för att på det sättet få en helhetsbild över elevens alla situationer och därmed på bästa sätt kunna lösa sin uppgift. Kärrby och Flising (1983:54) poängterar också hur det underlättar för pedagogen att ha en helhetsbild av elevens situation då de möter dem i undervisningen. Flera av våra litteraturreferenser menar att det är vårdnadshavarna som vet mest kring sina barn, de benämns även som experter, och att man som pedagog ska utnyttja dess kunskap. Pedagogen kan i sin tur ge vårdnadshavarna information om hur elevens skolsituation ser ut.

Juul och Jensen (2003:173) menar att då man möter vårdnadshavarna får man upp ögonen för sina egna fördomar. Det exemplet Mia gav oss under sin intervju visade på detta då hon berättade om sitt utvecklingssamtal med den muslimska familjen. Vi tror att en förutsättning för att man ska kunna märka sina egna fördomar är att man har förmågan att se sig själv ur ett vidare perspektiv. Då pedagogen kan ha förutfattade meningar kring elevers vårdnadshavare är det viktigt att kunna se förbi dessa och lära känna individen. Vi tror att detta i sin tur kan gynna pedagogens relation till eleven.

Sammanfattningsvis kan man se att ett samarbete mellan pedagog och vårdnadshavare är önskvärt ur två perspektiv. Dels att det ingår i pedagogens professionella yrkesuppdrag, dels att det gynnar elevernas skolutveckling och underlättar pedagogens dagliga arbete. De pedagoger som vi har intervjuat motiverar samarbetet med vårdnadshavarna på samma sätt som styrdokumentet då de menar att ett samarbete är önskvärt för att utveckla verksamheten.

5.2. Vad kännetecknar en god relation?

I den litteratur vi har studerat har det inte klart framgått vad en god relation kännetecknas av men genom tolkningar av den och intervjumaterialet tycker vi oss ändå se vad författarna och respondenterna tänker kring detta. Som vi tidigare nämnt kännetecknas en god relation dels av ömsesidig respekt men även tillit. Det vi har kommit fram till genom att studera litteraturen är att en god relation kännetecknas av att man kan ha en dialog och inte en monolog. Den största skillnaden mellan en dialog och en monolog är det aktiva lyssnandet där man visar sitt intresse för det som sägs (Sundberg 1994:22-23). Man ska också kunna vara sig själv och visa sin ståndpunkt i olika ämnen. Erik och Maria talade under intervjun också kring vikten av att vara sig själv men de såg det mer som en förutsättning för att man ska kunna skapa en god relation med vårdnadshavarna. Vi tror precis som Erik och Maria att det är en förutsättning i etablerandet av en god relation att man vågar vara sig själv redan från början eftersom det är då uppfattningen blir äkta. Relationen kommer då kännetecknas av ärlighet, respekt och tillit av båda parter. Sara anser att det som vuxen är viktigt att vara lyhörd och visa att man bryr sig då man vill skapa en god kontakt som präglas av respekt och tillit med någon.

Vi tycker oss se att en god relation mellan pedagog och vårdnadshavare kännetecknas av liknande egenskaper som en vänskapsrelation. Vi kommer i nästa avsnitt att beskriva hur dessa relationer ändå skiljer sig då makt- och ansvarsfördelningen skiljer sig.

5.3. Hur skapas en god relation?

Innan vi började arbetet med den här uppsatsen hade vi en ide om hur man som pedagog bör bemöta vårdnadshavare för att en god relation ska utvecklas. Tanken byggde på att man ska försöka mötas på ett likvärdigt plan som vanliga vuxna och skapa ett förtroende som bygger på ömsesidig respekt. Vi har genom de intervjuer och den genomgången av litteratur vi gjort funnit stöd för vår utgångspunkt. I Inga Anderssons (1996:151) bok kan man läsa att en bra förutsättning för ett samarbete är att man ser varandra som vanliga människor och respekterar varandras roller. Även de pedagoger vi har intervjuat bekräftar detta, att man ska kunna ha en öppen dialog som präglas av ömsesidig respekt där man försöker förstå varandra. Fredriksson (1995:101-102) skriver att det är den ömsesidiga respekten som ligger till grund för den dialogen som krävs för att ett samarbete ska utvecklas. En av de pedagoger vi har intervjuat tycker att det är viktigt att då man möter vårdnadshavarna, i början av samarbetet, visa dem

att man lyssnar och respekterar det de har att säga. Erik menar att man som pedagog ska vara medveten om att allt det vårdnadshavarna säger och gör tror de är det bästa för sina barn och därför ska pedagogen oavsett vad han/hon tycker själv inte döma det vårdnadshavaren säger utan respektera åsikterna och handlingarna. Vi är medvetna om att man som pedagog hamnar i situationer då man har skilda uppfattningar gentemot vårdnadshavarna. I dessa situationer tycker vi oss ha märkt, utifrån materialet, att pedagogens medvetenhet spelar en avgörande roll. Då man möter vårdnadshavare med andra uppfattningar än vad man själv utgår från är det viktigt att man som pedagog är medveten om sina egna åsikter, vad de kommer från och vad de ger för konsekvenser och vilken roll man har. Det är också viktigt att man har insikt i sitt eget handlande och vad för signaler man ger till sin omgivning. Erik och Maria tar i intervjuerna upp vikten av att man som pedagog vågar vara sig själv. Erik utvecklar tanken genom att mena att det är då man vågar vara sig själv som man kan analysera och kanske ändra på sitt förhållningssätt. Sellerfors (1990:25) menar precis som Erik att det är när man har självkännedom man kan förändra sitt sätt att vara. Då vi har tagit del av både litteratur och intervjuer tycker vi oss märka att detta är någonting som återkommer. Vi tror att egenskapen att man vågar vara sig själv är otroligt viktig då man vill skapa goda relationer. Den är viktig ur flera olika aspekter då man vill att relationen ska präglas av tillit och ärlighet men också för att ett utbyte mellan de olika parterna i relationen ska kunna ske. Det finns dock ett stort dilemma när man ska vara sig själv och samtidigt upprätthålla en professionell yrkesroll som vi återkommer till senare.

Den utgångspunkt som bör ligga till grund för pedagogen när ett samarbete ska etableras med vårdnadshavarna är enligt Fredriksson (1995:90) och Flising m.fl. (1996:13) att vårdnadshavarna är intresserade av sina barn och deras välbefinnande i skolan. Pedagogerna vi har intervjuat berättar att oavsett om man tycker lika eller ej ska fokus alltid ligga på eleven och dess utveckling och välmående i skolan. Erik pratar om att man som pedagog ska vara medveten om att det vårdnadshavarna säger eller gör, gör de för att de tror att det är det bästa för deras barn. Vi anser att om man som pedagog har detta som utgångspunkt kommer man alltid att sträva mot samma mål som elevernas vårdnadshavare nämligen att eleven ska må bra och utvecklas. Ett dilemma som kvarstår är att bara för att man har samma mål är man inte alltid överens om hur målet ska uppnås. Kärrby och Flising (1983:105) menar att man i en relation kan ha olika förhållningssätt och de nämner då två modeller, harmonimodellen och konfliktmodellen. Under intervjun med Erik fick vi ta del av hur han förhåller sig till de konflikter som kan uppstå. Han berättade att han brukar låta vårdnadshavarna diskutera frågor kring skolan som de tycker är intressanta. Vi tycker oss se att han använder sig tydligt av en konfliktmodell där samarbetet blir till ett forum där motsättningar kan ventileras. Som vi tidigare nämnt står det i Lpo 94 (Lärarnas Riksförbund 2003:18) att pedagogens yrkesuppdrag är att möta andra i skolan med ett demokratiskt förhållningssätt. Vi utgår ifrån att detta gäller i möten med både elever och andra vuxna d.v.s. även elevernas vårdnadshavare och därför har vi svårt att se en skola i dagens demokratiska samhälle präglas av harmonimodellen där motsättningar inte finns och inte diskuteras och det tydligt blir en ledare (pedagogen) som bara förmedlar information.

De pedagoger vi har intervjuat har ett tydligt syfte med varför de vill samarbeta med elevernas vårdnadshavare. Deras syfte finner stöd i styrdokumentet där det står att man ska samarbeta med vårdnadshavarna för att på det sättet kunna utveckla och anpassa undervisningen. Enligt Lindelöf Kitching m.fl. (1992:31) är det viktigt att ha ett syfte med relationen och samarbetet. Framförallt är det viktigt att själv fundera över vad man vill och kunna tala öppet med varandra om sina ståndpunkter. Vi tror också att det är viktigt att ha ett syfte med relationen och kunna tala om det för att slippa onödiga konflikter som kan uppstå då ens förväntningar

inte uppfylls. Detta finner vi stöd av hos Kärby och Flising (1983:88-89) som beskriver hur viktigt det är att vara tydlig med förväntningarna och ansvarsfördelningen i etableringen av ett samarbete.

Vi anser precis som Flising m.fl. (1996:15,42) och Lindelöf Kitching (1992:22) att det är viktigt att man inte ser på vårdnadshavarna som en homogen grupp. Som pedagog måste man vara medveten om att alla vårdnadshavare har olika levnadsvillkor, värderingar och förutsättningar. Detta gör att alla inte kan bidra lika mycket till relationens och samarbetets utveckling. Även pedagogerna vi har intervjuat har uttryckt att mötet med vårdnadshavarna ser olika ut därför att man ibland har olika värderingar, barnsyn och förutsättningar. Några menar att det är viktigt att tänka på detta och vara medveten om att man lär sig något om individen varje gång man möter den. Vi tror att oavsett på vilken nivå relationen ligger på tar det alltid tid att lära känna varandra och det måste få lov att göra det för att relationen ska kännetecknas av de egenskaper vi tidigare nämnt.

Pedagogerna har i intervjuerna poängterat, precis som Inga Andersson (1996:151), att det är viktigt att vara medveten om sin roll i relationen med vårdnadshavarna. Vårdnadshavarna är specialister på sina barn och pedagogerna är bäst på att undervisa dessa. Fem anser också att pedagogen och vårdnadshavarna är bra på olika saker men med samma mål. Som det framkommer i vårt resultat anser även några av de pedagoger vi har intervjuat att vårdnadshavarna känner sina barn allra bäst i hemsituationen och att pedagogen känner dem bäst i skolan. Litteraturen tar i detta sammanhang upp ett problem som pedagogerna inte belyser. Juul och Jensen (2003:120) menar att relationen är asymmetrisk då pedagogen är professionell och därför är det svårt att mötas på ett jämlikt plan trots att man kanske har samma mål. De tar upp ett försök, som vi tycker oss märka av i den litteratur vi tagit del av, som gjorts för att göra relationen mer jämlik. I mycket av den litteratur vi läst utnämns vårdnadshavarna till experter på sina barn och Juul och Jensen ser en fara i detta. De tror inte att man utifrån detta kan mötas på ett jämlikt plan utan att följderna i stället blir motsatta. Författarna anser att det är när den professionelle har en djupare förståelse för att han/hon behöver ett samarbete med vårdnadshavarna mer än vad de behöver honom/henne som man kan mötas och båda parter har en känsla av att man är värdefull för relationen. Istället för experter talar de om en reflekterande praktiker som visar vårdnadshavarna att man som pedagog har distans där man är medveten om att man inte vet bäst kring allt utan är villig att ta del av vårdnadshavarnas kunskaper. Även några av de pedagoger vi har intervjuat talar om vikten av detta. Vi har under arbetet med denna uppsats funderat en del kring tanken om den reflekterande praktiker istället för att utnämna någon till expert. Då man som pedagog möter vårdnadshavare med liknande värderingar som en själv tror vi att det är lättare att mötas som två reflekterande praktiker än när man möter vårdnadshavare med annat synsätt än vad man själv har. Vi tror däremot att det då är minst lika viktigt, om inte viktigare, att pedagogen är stark i sin roll som den reflekterande praktikern och inte hamnar i en dömande expertroll. Vi håller med Sellerfors (1990:15) i det resonemanget kring det dilemma som man kan möta i rollen som pedagog som handlar om att man lätt dömer andra utifrån sina egna värderingar och att man då omedvetet kan sätta sig själv i en expertroll. Erik menar i sin intervju att en förutsättning för att relationen ska bygga på jämlikhet är att man som pedagog inte ska döma vårdnadshavarna. Han säger att han ”inte brukar sätta sig på höga hästar inför föräldrarna” utan att han i stället försöker hitta en nivå där man kan mötas som vanliga vuxna. Han utvecklar detta genom att också prata om att man som pedagog måste kunna ”svälja sin stolthet” och ändra sin ide om en vårdnadshavare kommer med en uppenbart bättre ide. Flising m.fl. (1996:156) ger stöd till det Erik menar då deras undersökning visar att vårdnadshavarna vill bli bemötta med respekt och sedda som kompetenta människor.

Vi har tidigare nämnt att relationen mellan pedagog och vårdnadshavare i grunden är asymmetrisk därför att den tidigare är professionell och den senare en privatperson som är känslomässigt engagerad. Då pedagogen är i en professionell roll och ett samarbete med vårdnadshavarna ingår i dess yrkesuppdrag är det denne som har ansvaret för utvecklingen av relationen. I Lpo 94 står det inte lika tydligt som i de tidigare läroplanerna att pedagogen har ansvaret för etableringen av relationen men det nämns att skolan ska vara ett stöd för vårdnadshavarna i barnens fostran och att arbetet måste ske i samarbete med hemmen (Lärarnas Riksförbund 2003:14). Detta är någonting som också litteraturen och de pedagoger vi har intervjuat har tagit upp. Juul och Jensen menar att då den ena parten har mer makt än den andra är det denna som har ansvaret för relationens etablering och utveckling. Detta har även tagits upp i intervjuerna då Mia och Sara menar att relationen mellan pedagog och vårdnadshavare skiljer sig från en relation som bygger på vänskap. Mia förklarar att i relationen med vårdnadshavarna är det hon som tar det fulla ansvaret och hon kräver ingenting tillbaka. Då vi har studerat de styrdokument som gäller och har gällt framgår det tydligt att ett samarbete med vårdnadshavarna ingår i pedagogens yrkesuppdrag och därför också i den professionella rollen.

Under vår litteraturgenomgång har det framkommit att det kan uppstå problem då pedagogen befinner sig i en maktposition i förhållande till vårdnadshavaren. Detta är dock inget som de pedagoger vi har intervjuat lägger någon vikt vid. Vi tror däremot inte att pedagogerna är omedvetna om detta maktförhållande men att de kanske inte upplever det som något problem. Vi kan genom att tolka de svar vi fått se att pedagogerna är medvetna om den asymmetriska relationen. De pratar om att det är viktigt att kunna mötas som vanliga vuxna vilket innebär att förutsättningarna är att de vuxna befinner sig på olika nivåer då det gäller makt i relationen. Då vi har reflekterat över pedagogens roll i relationen med vårdnadshavarna upptäcker vi ett stort dilemma. Å ena sidan ska vi möta vårdnadshavarna som vanliga vuxna där man vågar vara sig själv, å andra sidan ska vi vara professionella och ta ansvar för relationen. Det kanske är just detta professionaliteten handlar om, att kunna ta ansvaret men ändå kunna möta vårdnadshavarna på en jämlik nivå. Beckman (1989:77) tar upp ytterligare en konflikt då han belyser att pedagogen dels ska vara professionell och dels anställd. Han menar att en konflikt uppstår då pedagogen i sin professionella roll inte kommer överens med de riktlinjer som finns för organisationens anställda. Vi tror att man som pedagog kan hamna i situationer då man handlar mer på ett personligt plan vilket går emot organisationens riktlinjer. Vi tror dock att man i vissa fall kan vinna på ett sådant handlande då det rör sig om uppbyggnaden av ett förtroende.

Någonting som pedagogerna vi har intervjuat har tagit upp som en faktor som kan störa etableringen av en god relation är om vårdnadshavarna har en negativ inställning till skolan. Både i intervjuerna och i litteraturen framkommer det att vårdnadshavarnas negativa inställning kan bero på deras tidigare erfarenheter av skolan. Det kan vara erfarenheter från deras egen skoltid men också från tidigare kontakter under någon av deras barns skoltid. Kärrby och Flising (1983:22,25) tar upp en aspekt som pedagogerna utelämnar. Det handlar om att statusen på vårdnadshavarnas utbildning kan påverka deras inställning till skolan. Ju mer välutbildade och socialt engagerade de är desto mer positiva är de till skolan.

Sammanfattningsvis har vi kommit fram till att grunden för etableringen av en god relation mellan pedagog och vårdnadshavare är att man kan mötas som jämlika. Vi visar dock på hur problematiskt detta är då den ena parten i relationen är professionell och har ett uppdrag och den andra är privat och känslomässigt involverad.

5.4. Vilken betydelse har den första kontakten för det fortsatta samarbetet?

Det har varit svårt att hitta svar på denna fråga i den litteratur vi har tagit del av. Det har främst varit under intervjuerna vi har gjort som vi fått fram hur stor betydelse den första kontakten har för det fortsatta samarbetet.

Samtliga av de pedagoger som vi har intervjuat tror att den första kontakten spelar stor roll för det fortsatta samarbetet då de tror att man får en uppfattning om en person första gången man möts. De menar att om första intrycket blir bra är det en god förutsättning för det fortsatta samarbetet då man även kan möta problemen på ett positivt sätt. Det framkommer också i intervjuerna att då den första kontakten upplevs negativ är det svårare att utveckla ett framgångsrikt samarbete.

De pedagoger vi har intervjuat berättade om tillfället då de möter vårdnadshavarna första gången. Alla tillfällen de beskrev verkade vara olika både då det gäller plats och förhållande men pedagogerna uttryckte ändå samma betydelse av dem. Vi tror utifrån det här att det är pedagogens förhållningssätt som är avgörande för den första kontakten och inte under vilka förhållanden eller vilken plats man möts på.

I vår inledning beskriver vi våra tankar kring betydelsen av den första kontakten. Vi menar där att vi tror att man vid det första mötet får en uppfattning kring personen man möter oavsett man vill eller inte. När vi nu tagit del av en mängd fakta inser vi att det finns ett stort dilemma då man som pedagog är professionell men att man ändå ska vara personlig. Då man i sin privata roll möter en person som man inte delar värderingar med kan man välja att inte utveckla en relation med denna. I sin professionella roll som pedagog är detta inte möjligt då det ingår i yrkesuppdraget att samarbeta oavsett vad ens personliga åsikt innefattar.

5.5. Avslutande diskussion och slutsatser

Ett samarbete mellan pedagog och vårdnadshavare är, som vi tidigare nämnt, önskvärt ur två aspekter. Det ena handlar om att det ingår i pedagogens professionella yrkesuppdrag då skolan ska vila på en demokratisk grund. Det andra handlar om de vinster som både barn och vuxna kan uppleva när samarbetet fungerar. Vi tycker att de argument vi fått ta del av under arbetets gång stärker vår tro på att man genom ett samarbete mellan pedagog och vårdnadshavare når långt då det handlar om elevernas utveckling i skolan. Skolan är formad av sin tid vilket innebär att dagens skola är präglad av det demokratiska samhälle vi lever i idag. För oss betyder det att inflytande och ömsesidigt utbyte är en del av skolans dagliga arbete både med vuxna och med elever.

Vi känner att efter arbetet med den här uppsatsen har vi vidgat vår syn på vårt framtida yrkesuppdrag. Ett samarbete mellan pedagog och vårdnadshavare är oerhört komplicerat och ställer höga krav på pedagogen som ska ta ansvar för utvecklingen av detta samarbete. Å ena sidan ska man vara professionell å andra sidan ska man vara personlig och då också vara sig själv. Detta är en komplex situation som man som pedagog måste reflektera över då det maktförhållande som existerar mellan de olika parterna alltid kommer att finnas kvar. Vi tror att den egenskap som är väldigt avgörande för hur pedagogen tar sig an sitt uppdrag är förmågan att reflektera över sig själv och sitt eget handlande.

Relationen är, som vi nämnt flertalet gånger, asymmetrisk och den är därför mer komplicerad än en relation som bygger på vänskap. Trots detta finns det ingredienser i relationen som är lika de som finns i den vänskapliga. Oavsett vilken relation det är ska den präglas av respekt, tillit, ärlighet, intresse och förståelse. Det som är den väsentliga skillnaden mellan en vänskaplig relation och en relation som är mellan pedagog och vårdnadshavare är att ansvaret för att dessa ovan nämnda ingredienser ligger enbart hos den part som är professionell. Vad som ligger till grund för att de olika ingredienserna etableras beror som sagt på pedagogens sätt att förhålla sig till vårdnadshavarna och går inte att ge något svar på. Vi kommer då återigen in på vikten av att kunna reflektera och analysera kring sitt eget förhållningssätt.

För att utveckla en relation som präglas av tillit, respekt och ärlighet är det fördel om pedagogen har hittat den svåra balansen mellan att vara professionell och att vara privat. Samtidigt tror vi att det är lättare att hitta balansen mellan de olika rollerna då relationen är etablerad och de egenskaper som speglar en god relation genomsyrar den.

En slutsats vi tycker oss kunna dra utifrån de intervjuer vi har gjort är att den första kontakten har stor betydelse för det fortsatta samarbetet. Om man som pedagog är medveten om vilket syfte man har med samarbetet och vad man tycker att en god relation grundar sig på är det viktigt att redan från början tänker på det då man möter vårdnadshavarna. Vill man utveckla en relation som präglas av tillit, ärlighet och respekt är det viktigt att dessa ingredienser finns med i förhållningssättet redan från början. För att utveckla ärlighet i en relation är det viktigt att man låter dialogen ta plats i mötet vilket innebär att båda parter är delaktiga och känner att de kan var ärliga. Genom detta resonemang kommer vi återigen in på att pedagogen inte kan kräva detta förhållningssätt av vårdnadshavarna då det är den tidigare som är ansvarig för relationen.

Vi har svårt att se en skola där vårdnadshavarna inte skulle få vara delaktiga och där ett samarbete inte ingick i pedagogens yrkesuppdrag. Konsekvenserna skulle med all säkerhet sträcka sig långt upp i systemet och skolan skulle ställas utanför samhället. Pedagogen skulle nog få svårt att lära känna eleverna och anpassa undervisningen efter deras individuella behov. Vårdnadshavarnas inställning skulle påverkas då de inte skulle ha inblick i vad skolan hade för mål för deras barn. Denna osäkerhet skulle överföras till barnen som i sin tur skulle få svårt att se meningen med skolan.

Trots att vi tycker oss fått ett svar på vår sista frågeställning är vi ändå kritiska då vi inte hittat någon tidigare forskning kring den första kontaktens betydelse. Vi fick inte heller fram så mycket kring detta som vi hade tänkt oss genom våra intervjuer då det var svårt att helt hålla fokus på etableringen av relationen. Vi skulle innan intervjuerna ha kunnat vara tydligare med syftet med vår undersökning och kanske även styrt tillbaka respondenterna då de pratade om relationer som redan var etablerade. Vi tror att en större studie kring detta skulle vara intressant då den kanske skulle ge en djupare förståelse för följderna av en lyckad respektive mindre lyckad första kontakt. Vårt förslag är att man vid mer tid och mer resurser skulle kunna följa en pedagog vid dess första möte med några vårdnadshavare. Därefter skulle man under några år kunna följa utvecklingen av deras relationer genom observationer och intervjuer med båda parter.

6. Referenser

Böcker

Andersson, Bengt (1996). *Lokala styrelser*. Stockholm: Riksförbundet Hem och Skola.

Andersson, Inga (1996). *Samverkan för barn som behöver*. Jönköping: Folksam.

Beckman, Svante (1989). "Professionerna och kampen om auktoritet" i Selander, Staffan (red.). *Kampen om yrkesutövning, status och kunskap. Professionaliseringens sociala grund* (s.57-88). Lund: Studentlitteratur.

Ferm, Christer (1993). *Demokrati i praktiken*. Stockholm: RUNA.

Flising, Lisbeth, Fredriksson, Gunilla & Lund, Kjell (1996). *Föräldrakontakt*. Stockholm: Informationsförlaget.

Fredriksson, Gunilla (1995). "Föräldrasamarbete i förskolan", i Arneberg, Per & Ravn, Birte (red.), *Mellan hem och skola – en fråga om makt och tillit* (s.90-106). Stockholm: Liber Utbildning.

Holmgren, Lennart, Berglund, Anders & Riddez-Hansson, Gerd (1990). *Att vara lärare till föräldrars barn*. Eskilstuna: Almqvist & Wiksell Läromedel AB.

Jampolsky, Gerald G & Cirincione, Diane Victoria (1992). *Kärlek är svaret*. Finland: HÅLSAböcker.

Juul, Jesper & Jensen, Helle (2003). *Relationskompetens i pedagogernas värld*. Stockholm: RUNA.

Kvale, Steinar. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kärrby, Gunni & Flising, Lisbeth (1983). *Föräldrarna och skolan*. Stockholm: Liber Utbildningsförlaget.

Lindelöf Kitching, Marianne & Magnusson, Ingela (1992). *Utveckla föräldrasamtalen*. Arlöv: Almqvist & Wiksell Förlag AB.

Läraryrket (2006). *Till dig som har barn i förskolan*. Stockholm: Läraryrket.

Lärarnas Riksförbund (2003). *Läraryrket*. Stockholm: Lärarnas Riksförbund.

Läroplan för grundskolan (1962). Stockholm: Kungliga Skolöverstyrelsen Skriftserie 60.

Läroplan för grundskolan (1969). Stockholm: Svenska utbildningsförlaget Liber AB.

Läroplan för grundskolan (1980). Stockholm: Liber UtbildningsFörlaget.

Normell, Margareta (2002). *Pedagog i en förändrad tid*. Lund: Studentlitteratur.

Ribberfalk, Bengt-Göran (1990). *Rätt i skolan*. Stockholm: Folksam.

Sellerfors, Elisabeth (1990). *Föräldrasamtal*. Lund: Studentlitteratur.

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Sundberg, Lars (1994). *Samtal i skolan*. Falköping: Ekelunds Förlag AB.

Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Internet

National Encyklopedin. Hämtat 18 december 2006, från
http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?h_search_mode=simple&h_advanced_search=false&t_word=v%E5rldnadshavare&btn_search=S%F6k+direkt%21

Bilaga 1

Intervjufrågor (till pedagogen)

- Hur länge har du arbetat inom skolan?
 - Tidigare skolor?
 - På denna skolan?

- Beskriv den relation du har med föräldrarna till barnen i din klass? (Varför? Vad beror det på?)
 - Vad är en god kontakt/relation för dig i det här sammanhanget?
 - Vilken roll spelar den relationen du har till föräldrarna (för undervisningen, förhållningssätt till eleven)?

- När du tar emot en ny klass, vilken är den första kontakten du har med föräldrarna?
 - Är det något speciellt du tänker på kring ditt eget förhållningssätt under det första mötet?
 - Vad diskuterar ni? (skolan, personligt, allmänt)
 - Vad ligger fokus på?

- Vilken betydelse har den första kontakten för det fortsatta samarbetet med föräldrarna?
 - Har du någon egen erfarenhet? Kan du ge exempel?

- Vad tycker du är det viktigaste som pedagog att tänka på då man möter föräldrarna i början av samarbetet?
 - Varför?
 - Vad har du för erfarenhet kring eventuella hinder som kan förekomma i början av samarbetet?
 - Vad kan underlätta samarbetet?

- Vad tycker du är viktigt att tänka på då man möter föräldrar med t.ex. andra värderingar, annan barnsyn mm. än det du utgår från i ditt förhållningssätt till barnen?
 - Har du någon egen erfarenhet? Kan du ge exempel?

- Varför tycker du att det är viktigt att samarbeta med barnens föräldrar?
 - På vilket sätt vill du samarbeta med dem?

- Har du något tips att ge andra pedagoger angående en uppbyggnad av en god relation med föräldrar?